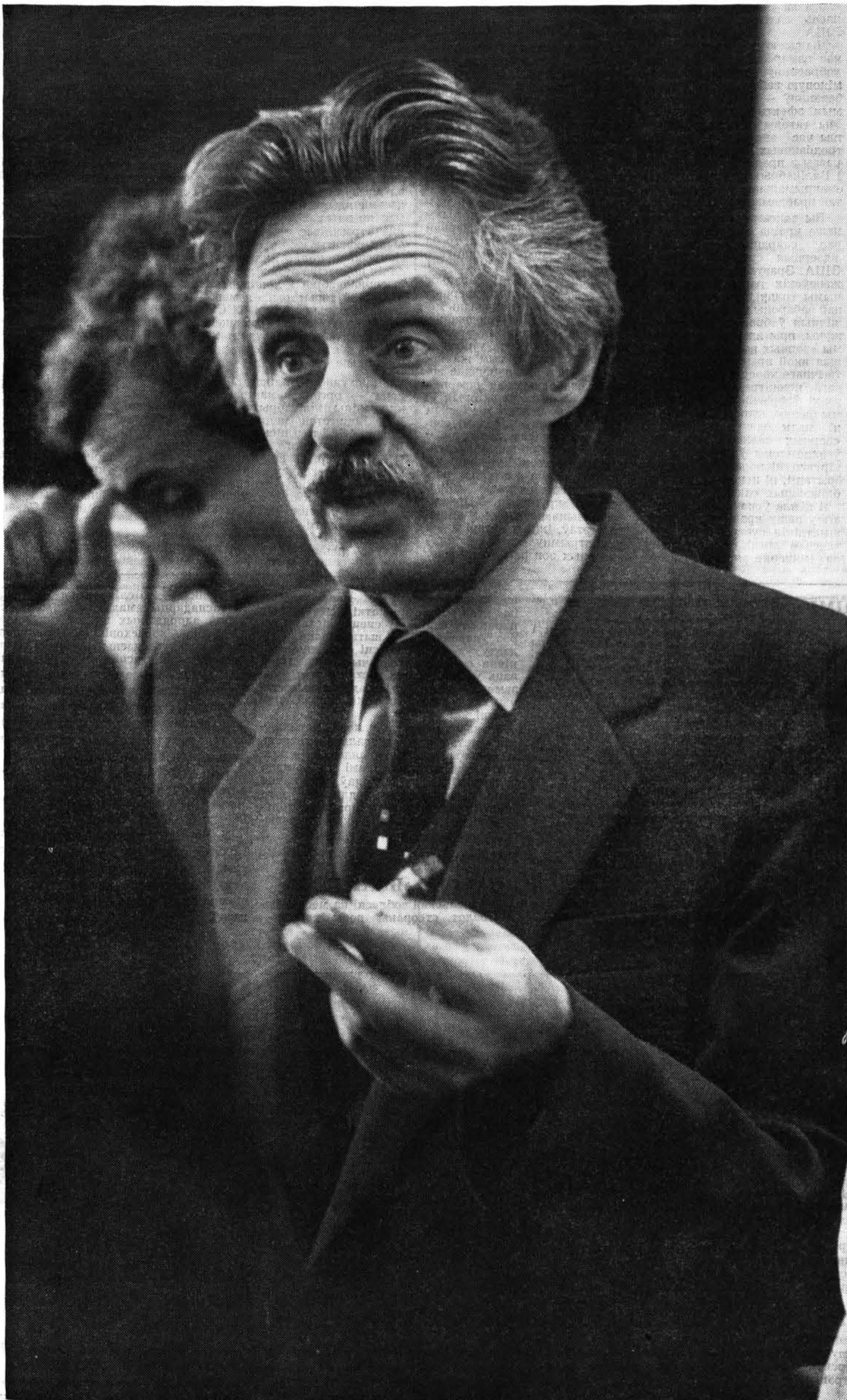

Голас Радзімы

№ 2 (1936)
9 студзеня 1986 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

КАДРЫ ДЛЯ КАЛГАСА

«Паглядзець і застацца»]

стар. 3

ШТО КІНУЛАСЯ У ВОЧЫ МІХАІЛУ МЕЛЬНІКУ!

«Не зграшыць супраць ісціны»]

стар. 4

НАША РЭСПУБЛІКА НА МІЖНАРОДНАЙ АРЭНЕ

«Перад сваім народам і ўсім чалавецтвам»]

стар. 6—7

Акадэміку Уладзіміру ПІЛІПОВІЧУ, якога вы бачыце на гэтым здымку, на днях споўнілася 55 гадоў. Больш за трыццаць з іх ён прысвяціў навуковым даследаванням у галіне квантавай электронікі і оптаэлектронікі. Летась вучоны стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі СССР. У. Піліповіч — галоўны вучоны сакратар Акадэміі навук Беларусі, дырэктар Інстытута электронікі.
Фота У. ВІТЧАНКІ.

Адказ М. С. Гарбачова на зварот К. Лівінгстона

Паважаны пан Лівінгстон, уважліва азнаёміўся з Вашым зваротам, які прасякнуў разуменнем неабходнасці прыняць неадкладныя меры для збаўлення народаў ад ядзернай пагрозы. У Савецкім Саюзе поўнаасцю падзяляюць заклапочанасць вашых суайчыннікаў небяспечным развіццём абстаноўкі ў свеце.

Чалавецтва перажывае крытычны момант у сваёй гісторыі. У яго няма іншага выбару, акрамя як паміж выжываннем і ўсёнішчэннем. І цяпер, як ніколі раней, ад усіх палітычных дзеячаў, якім людзі даверылі клопаты аб сваёй будучыні, патрабуецца шырокі дзяржаўны падыход, умненне падняцця вышэй узростаў, эгаістычных інтарэсаў, усвядоміць усю паўнату калектыўнай і індывідуальнай адказнасці дзяржаў за лёс міру.

Прытрымліваючыся яснага, паслядоўна міралюбівага курсу, Савецкі Саюз робіць усё, што ад яго залежыць, каб закрыць зброі шлях у космас, дабіцца радыкальнага скарачэння ядзерных узбраенняў і ў канчатковым выніку іх поўнай ліквідацыі. І тыя пазітыўныя крокі ў гэтым напрамку, аб неабходнасці якіх Вы гаворыце ў Вашым звароце, Савецкі Саюз робіць. СССР ужо ўзяў абавязацельства не прымяняць першым ядзерную зброю, увёў аднабаковы мараторый на ўсе ядзерныя выбу-

хі, перспектыва ператварэння якога ва ўзаемную дагаворанасць залежыць ад урада ЗША.

Мы выступаем за неадкладнае замарожванне ядзерных узбраенняў, поўную і бестэрміновую забарону іх выпрабаванняў — прычым пры самым эфектыўным кантролі. Мы гатовы ў самы бліжэйшы час зноў сесці за стол трохбаковых перагавораў, каб разам з прадстаўнікамі ЗША і Вялікабрытаніі знайсці ўзаемапрымальнае вырашэнне гэтай праблемы.

Вы таксама ведаеце, што наша краіна прапанавала ўдвая скараціць адпаведныя ядзерныя сродкі СССР і ЗША. Зразумела, прагрэс на жэнеўскіх перагаворах магчымы толькі пры ўмове поўнай забароны на ўдарныя касмічныя ўзбраенні. Інакш кажучы, пры адмове ад праграмы «зорных войнаў», рэалізацыя якой прывяла б да страцічнага хаосу, да якасна новага, некантралюемага этапа гонкі ўзбраенняў. На жаль, мы бачым, што згубныя вынікі падключэння да планаў «зорных войнаў» яшчэ не ўсвядомлены ў поўнай меры кіруючымі коламі ні Вялікабрытаніі, ні некаторых іншых бліжэйшых саюзнікаў ЗША.

Я цёпла ўспамінаю свой візіт у вашу краіну год назад, шматлікія сустрэчы на брытанскай зямлі. Мне зразумела імкненне англічан заха-

ваць свае традыцыі, гістарычную спадчыну, прымножыць дасягненні ў розных галінах, перадаць усё гэта сваім патомкам у цэласці і захаванасці. Аналагічныя клопаты працягваюць людзі ў іншых краінах Еўропы, у Савецкім Саюзе, ды і ва ўсім свеце. Таму зусім законнай з'яўляецца трывога народаў у сувязі з тым, што на шляху ажыццяўлення гэтых высякародных, гуманых задач паўстаюць усё ўзрастаючыя горы смяротных узбраенняў. Нават парэальна невялікія па размерых Брытанскія астравы цяпер пачынаюцца ядзернай зброяй, наяўнасць якой, трэба прама сказаць, не ўмацоўвае нічою бяспеку.

Важнае месца ў барацьбе за звужэнне сферы ядзерных падрыхтаванняў належыць мерам па нераспаўсюджанню ядзернай зброі і стварэнню бяз'ядзерных зон у розных раёнах свету. У тым жа напрамку ідзе і абвясчэнне зонамі, свабоднымі ад ядзернай зброі, асобных тэрыторый і гарадоў. У гэтым мы бачым усвядомленне народамі сваёй адказнасці за лёс міру і іх намер дзейнічаць у даступных ім формах. Будынак міру ўзводзіцца з асобных цаглянін. Капітал разрадка збіраюць па крупінах. Прыёмна бачыць, што рух муніцыпалітэтаў, іншых арганізацый у падтрымку стварэння бяз'ядзерных зон расце і мацнее.

Такія зоны, на наш погляд, не добрае пажаданне, не ідэалістычныя мары, а пазітыўная з'ява міжнароднага жыцця, якая адлюстроўвае волю простых людзей да міру, супрацоўніцтва і разрадка.

У нашых адносінах да бяз'ядзерных зон мы не робім выключэнняў для якіх-небудзь дзяржаў, няхай гэта будуць удзельнікі або няўдзельнікі ваенных саюзаў. Умова ў нас адна: калі тая або іншая краіна адмаўляецца ад абавязання ядзернай зброй і не мае яе на сваёй тэрыторыі, яна атрымлівае ад нас цвёрдыя і эфектыўныя гарантыі. Напрыклад, калі б Вялікабрытанія поўнаасцю адмовілася ад ядзернай зброі і ліквідавала на сваёй тэрыторыі замежныя ядзерныя базы, СССР гарантаваў бы, што савецкая ядзерная зброя не будзе ні

нацэлена на брытанскую тэрыторыю, ні прыменена супраць яе. Такія гарантыі маглі б быць аформлены і праз заключэнне афіцыйнага пагаднення, якое ўлічвала б усе адпаведныя аспекты ваеннага характару.

Мы высока цэнім імкненне савета Вялікага Лондана, які і многіх соцень іншых муніцыпалітэтаў у дзесятках краін свету, унесці свой уклад у агульны намаганні народаў, накіраваныя на ліквідацыю ядзернай пагрозы, адраджэнне атмасферы давер'я і ўзаемаразумення ў адносінах паміж дзяржавамі.

Жадаю Вам далейшых поспехаў у Вашай высякароднай дзейнасці ў імя захавання міру на зямлі. Прыміце самыя добрыя пажаданні ў надшышым новым годзе.

М. ГАРБАЧОУ

Лідэр савета Вялікага Лондана — органа самакіравання сталіцы Вялікабрытаніі — К. Лівінгстон звярнуўся ў снежні 1985 г. з пісьмом на імя Генеральнага сакратара ЦК КПСС М. С. Гарбачова з выкладам поглядаў брытанскіх прыхільнікаў стварэння зон, свабодных ад ядзернай зброі (21 ліпеня 1981 года савет Вялікага Лондана аб'явіў Лондан бяз'ядзернай зонай). У пісьме прыводзіцца

мэты гэтага руху і падкрэсліваецца, што «ніколі не было больш моцнай патрэбнасці ў прагрэсе міжнародных перагавораў па разбраенню, чым цяпер». Лідэр савета Вялікага Лондана выказаў падтрымку крокаў, накіраваных на змяншэнне рызык ядзернай вайны, у тым ліку тых, якія ўжо зрабіў Савецкі Саюз.

(ТАСС).

АБМЕН НАВАГОДНІМІ ЗВАРОТАМІ

Па ўзаемнай дагаворанасці Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў і Прэзідэнт ЗША Р. Рэйган звярнуліся адпаведна да народа Злучаных Штатаў Амерыкі і народа Савецкага Саюза.

1 студзеня 1986 года па Цэнтральнаму тэлебачанню СССР і агульнанацыянальным каналам тэлебачання ЗША былі перададзены звароты Генеральнага сакратара ЦК КПСС і Прэзідэнта ЗША.

М. С. Гарбачоў расцаніў абмен прамымі навагоднімі зваротамі як «прыкмету перамен, хай невялікіх, але ўсё ж перамен да лепшага ў нашых адносінах».

Звяртаючыся да амерыканскага народа, савецкі кіраўнік, у прыватнасці, сказаў: «Тыя некалькі мінут, якія я буду гаварыць з вамі, уяўляюцца мне ёмістым сімвалам нашага ўзаемнага жадання прадоўжыць рух насустрач адзін аднаму, які ваш Прэзідэнт і я пачалі ў Жэневе. На размову там у гэтым кірунку мы былі ўпаўнаважаны нашымі народамі. Яны хочуць, каб канструктыўны савецка-амерыканскі дыялог не перапыняўся, каб ён прынёс адчувальныя вынікі».

М. С. Гарбачоў падкрэсліў, што сёння «бессэнсоўна дабівацца ўмацавання сваёй бяспекі за кошт новых відаў зброі. Цяпер у гонцы ўзбраенняў кожны новы крок павялічвае небяспеку для таго і другога боку, для ўсяго чалавецтва».

Жыццё гучна і настойліва падказвае, што трэба ісці па шляху скарачэння ядзерных арсеналаў і захавання космасу мірным. Аб гэтым мы вядзем перагаворы ў Жэневе, і нам вельмі хацелася б, каб у надшышым годзе яны азнаменаваліся поспехам.

У намаганнях на карысць міру нам павінна кіраваць усвядомленне таго факта, што сёння воляй гісторыі на нашы дзве краіны ўскладзена вялікая адказнасць перад народамі сваіх краін, народамі ўсіх дзяржаў у захаванні самога жыцця на зямлі. Абавязак наш перад усім чалавецтвам заключаецца ў тым, каб даць яму надзейную перспектыву міру, перспектыву ўступлення без страху ў трэцяе тысячагоддзе. Давайце возьмем на сябе задачу пакончыць з пагрозай, якая навісла над чалавецтвам. Не бу-

дем перакладаць гэту справу на плечы нашых дзяцей».

«Нас раздзяляе яшчэ шырокая і цяжкая паласа, — сказаў Генеральны сакратар ЦК КПСС, — але мы ўбачылі ў Жэневе, што яна не з'яўляецца непераадольнай. Пераадолець яе — значыць здзейсніць подзвіг. Наш народ гатовы пайсці на яго дзеля ўсеагульнага міру».

У заключэнне М. С. Гарбачоў пажадаў добрага здароўя, міру і шчасця кожнай амерыканскай сям'і.

НАУКА — ВЫТВОРЧАСЦІ

РАСПРАЦОЎКА СТУДЭНТА

Выпускнік Беларускага політэхнічнага інстытута Г. Андрончык паспяхова абараніў свой дыпломны праект і адразу перадаў яго інжынерам Беларускага вытворчага аб'яднання па-

СЕРВІС

Новы рэстаран матэля-кемпінга фірмы «Інтурыст» адкрыўся непадалёку ад беларускай сталіцы. Абедзенная і банкетная залы, бар могуць прыняць адначасова каля двухсот чалавек. Тут наведваль-

рашковай металургіі. Распрацаваны ім стан для пракаткі металічных парашкоў зацікавіў спецыялістаў і раз укараняецца ў вытворчасць. Студэнту ўдалося знайсці рашэнне тэхнічна складанай задачы і сканструяваць універсальнае абсталяванне, якое замяняе адразу тры традыцыйныя станы па выпуску стужкі рознай таўшчыні.

Выкарыстанне тэхналогіі парашковай металургіі дазваляе ствараць кампазіцыйныя матэрыялы, якія ніякімі іншымі спосабамі атрымаць нельга. Прычым адходаў практычна няма. Спецыялісты падлічылі, што эканамічны эффект ад укаранення толькі аднаго такога стана будзе перавышаць сто тысяч рублёў у год.

МЕЛІЯРАЦЫЯ

САЎГАС «БРАГІНСКІ»

У Гомельскай вобласці на месцы былых балот створаны новы саўгас —

«Брагінскі». Меліяратары перадалі гаспадарцы амаль пяць тысяч гектараў адроджаных зямель, пабудавалі буйное вадасховішча. Пракладзены дарогі, узведзены комплекс жывёлагадоўчых і гаспадарчых памяшканняў. Саўгас будзе пастаўляць высокапрадукцыйных кароў іншым гаспадаркам. Паэтапны ўвод зямель дазволіць скараціць тэрмін асваення практычных магутнасцей, хутчэй акупіць затраты на будаўніцтва.

Гэта 19-ты саўгас, створаны меліяратарамі ў паўднёвай зоне Беларусі. Яшчэ 16 спецыялізаваных гаспадарак — у стадыі будаўніцтва.

У новай пяцігодцы меліяратары Палесся плануць асушыць больш за трыста тысяч гектараў забалочаных і пераўвільготненых зямель, на якіх пачнецца будаўніцтва шасці буйных саўгасаў.

нікам прапануюць стравы нацыянальнай кухні, кандытарскія вырабы, фірменныя напіткі, сокі.

Паслугамі рэстарана з задавальненнем карыстаюцца не толькі аўтатурысты, але

і мінчане. Да кемпінга прадоўжаны адзін з гарадскіх аўтобусных маршрутаў.

НА ЗДЫМКАХ: новы рэстаран; афіцыянткі Любоў ЖУРАЎСКАЯ (злева) і Таццяна МАРКОВІЧ сервіруюць стол.

ВЁСКА ЗАПРАШАЕ МАЛАДЫХ

ПАГЛЯДЗЕЦЬ І ЗАСТАЦА

«Сюды прыязджаюць двойчы: спачатку — паглядзец, потым — застаца назаўсёды». Так гавораць пра вёску Мазолава, што ў Месціслаўскім раёне Магілёўскай вобласці. Яе насельніцтва за апошнія чатыры гады падвоілася. Папаўненне складала моладзь, якая пажадала працаваць у мясцовым калгасе «60 год БССР».

Чым жа прыцягвае хлопцаў і дзяўчат гэты куточак, які раней быў мала прывабным, лічыўся неперспектыўным?

У дарогу пасля школьнай парты Васіля Анцюхова паклікала рамантыка. Захацелася пабачыць свет. Так трапіў у далёкае Паволжа. Працаваў трактарыстам у саўгасе, ажаніўся, трое дзяцей нарадзілася. Але да бясконцых стэпаў так і не прывык. Стаў заўважаць, як вечарам замест казкі ўсё часцей разказвае старэйшаму, шасцігадоваму Андрэйку пра родную Беларусь: грыбы ў асеннім бары, духмяны сенакос на заліўнай пойме звільстай рачулі...

— Тут неяк напісалі мне, што ў мазолаўскім калгасе пачынаюцца цікавыя справы, — успамінае Васіль. — Маўляў, прыйшоў цовы старшыня, пачаў па-новаму гаспадарыць, моладзь запрашае. Спачатку не паверыў нават. Гаспадарка гэта недалёка ад маіх родных мясцін была, помню, што ўсе называлі яе неперспектыўнай: ураджай нізкія атрымлівалі, будавалі мала. Але ўсё ж вырашыў паверыць пісьму і паехаў у Мазолава «на разведку».

У «60 год БССР» Анцюховы перабраліся ў маі. А ўжо праз месяц засяліліся ў новенькую трохпакаёвую кватэру, якую ім бясплатна выдзеліла гаспадарка.

На тым жа пасяджэнні праўлення, дзе вырашылі пытанне аб уступленні ў калгас Анцюховых, задавалі заявы яшчэ 45 маладых сем'яў, якія таксама пажадалі пасяліцца і працаваць у Мазолаве. Большасць прыбылі з навакольных вёсак, нядаўнія выпускнікі сельскіх школ. Праца знайшлася ўсім. Каму на новым свінагадоўчым комплексе, дзе адкормліваецца 12 тысяч свіней, каму на малочных фермах — у гаспадарцы каля трох з палавінай тысяч кароў, каму на будаўніцтве ўнікальных па маштабах і аснашчэнню механічных майстэрняў, у якіх будзе вялікі парк калгасных аўтамашын, трактароў і камбайнаў. Васіль Анцюхоў, напрыклад, стаў працаваць трактарыстам, яго жонка Надзея — поварам у дзіцячым садзе.

— Галоўнае нават не ў тым, што ўсе мы, хто прыехаў у калгас, адразу ж атрымалі жыллё, матэрыяльную дапамогу на ўладкаванне ўласнай гаспадаркі, — разказвае Васіль Анцюхоў. — Сёння ж будуць нямаюць жылля і ў іншых вёсках рэспублікі. Мне ды і многім астатнім навічкам больш за ўсё спадабалася нейкая асаблівая атмасфера, створаная ў калгасе вакол моладзі. Гэта давер і прабавальнасць адначасова.

Са старшынёй калгаса, 48-гадовым Львом Таптуновым, пра якога з захапленнем гаварылі ўсе, з кім давалося гутарыць ў Мазолаве, мы сустрэліся ў яго кабінце пасля штодзённай ранішняй планёркі. Заўважыў: вядучыя спецыялісты, з якімі ўдакладняўся план работы на дзень, узростам былі падобныя хутчэй на студэнтаў, чым на кіраўнікоў падраздзяленняў з важнымі паўнамоцтвамі.

— Сапраўды, многія з іх яшчэ вучацца заочно ў сельскагаспадарчых інстытутах і тэхнікумах, — гаворыць старшыня. — Але лепшы спосаб выхваць добрага спецыяліста — не баяцца даручаць яму

адказную работу. Я лічу, што менавіта з дапамогай моладзі, дзякуючы яе энергіі, калгас змог за апошнія гады літаральна перарадзіцца.

— Як гэта здарылася?

— З самага пачатку, калі чатыры гады назад прыняў кіраўніцтва гаспадаркай, зразумеў, што аднаго майго вопыту мала, патрэбна надзейная апора для задуманых рэформ. Матэрыяльную падтрымку, крэдыты для будаўніцтва гарантвала дзяржава: у тых гадах быў прыняты шэраг заканадаўчых актаў па дапамозе адстаючым калгасам. Склалі план сацыяльна-эканамічнага развіцця гаспадаркі. Ацэнт зрабілі на паскораную рэканструкцыю вытворчай базы з адначасовым будаўніцтвам жылля. Тады ж кіраўніцтва асноўнымі працамі даручылі моладзі.

Разлік старшыні спраўдзіўся. Маштабныя пачынанні захапілі моладзь, а магчымасць шукаць і эксперыментавалі непасрэдна на «жывой» справе рабілі проста цуды.

— Адбылося тое, на што мы і разлічвалі, — рэзка паднялася прадукцыйнасць працы, у гаспадарцы не стала ніводнай нерэнтабельнай галіны. Мясца, малака, лён, агародніцтва — усё стала прыносіць прыбытак. Летась атрымалі больш трох мільёнаў рублёў чыстага даходу.

— Аб тым, як расходуюцца ў калгасе гэтыя мільёны, мне паралі пагаварыць са старшынёй сельскага Савета Галінай Дубяга. Ей 25 год. Яшчэ год назад Галіна працавала заатэхнікам на ферме. Цяпер кіруе дзейнасцю дэпутатаў мазолаўскага Савета, адна з галоўных задач якога — садзейнічаць вырашэнню на вёсцы сацыяльных задач, прыцягваючы для гэтага сілы і сродкі калгаса.

— Зрэшты, канфліктаў наоко гэтага ў нас з кіраўнікамі гаспадаркі не бывае, — сцвярджае Галіна. — Хутчэй наадварот, даводзіцца думаць, як больш эфектыўна выкарыстаць грошы, якія вылучае калгас на будаўніцтва жылля, аб'ектаў бытавога і культурнага прызначэння. Бачылі наш новы пасёлак? У калгасных дамах пасяліліся ўжо больш за сто сем'яў. Будзеца яшчэ 170 кватэр з усімі камунальнымі выгодамі. Моладзі ў нас стала многа, таму асабліва клопат прыцягваецца аб задавальненні яе культурных патрэб. Пачалі будаваць новы Палац культуры: у старым ужо цеснавата для калектываў нашай мастацкай самадзейнасці. У праекце прадугледжаны прасторныя залы, кабінеты для рэлетыцый і гуртковай работы, нават зімна сад. Калгасу гэты палац абдыдзецца амаль 5 мільёнаў рублёў. Зацвердзілі таксама праект фізкультурна-аздраўленчага комплексу з крытым басейнам, валебольнымі і футбольнымі паламі, масажнымі кабінетамі, саунамі. У памяшканні разбуранага ў час вайны сабора, які вырашана рэстаўрыраваць, адкрыюцца калгасны музей, карцінная галерэя, а таксама зала ўрачыстых грамадзянскіх абрадаў. Прадбачым, што будзе многа вясельляў і рэгістрацый дзяцей: наша ж Мазолава цяпер доўга не састарэеца.

В. УЛАДЗІМІРАЎ.

„ДОБРА ЖЫЦЦЬ“

ШТО РАЗУМЕЮЦЬ ПАД ГЭТЫМ ЛЮДЗІ Ў СССР

Каб атрымаць цэльную карціну ладу жыцця савецкіх людзей, вучоныя Інстытута сацыялагічных даследаванняў Акадэміі навук СССР правялі анкетаванне амаль дзевяці з палавінай тысяч чалавек, якія жывуць у розных рэспуб-

ліках, краях і абласцях краіны. Аб выніках гэтага даследавання разказваюць сацыялагі прафесар Іван ЛЯВЫКІН і дацэнт Андрэй ВАЗЬМІЦЕЛЬ.

КАРЭСПАНДЭНТ. Якія, на ваш погляд, зыходзячы з вынікаў апытання, галоўныя асаблівасці савецкага ладу жыцця?

Андрэй ВАЗЬМІЦЕЛЬ. Найбольш яркай з іх незалежна ад сацыяльнай ці нацыянальнай прыналежнасці, месца пражывання і г. д. з'яўляецца паслядоўнае паляпшэнне матэрыяльнае асноў жыцця, выраўноўванне адрозненняў у жыцці рабочага класа, сялянства і інтэлігенцыі. Так, амаль тры чвэрці апытаных лічаць, што сёння яны сталі жыць лепш, чым дзевяць год назад. Гэта тычыцца і заробатнай платы, якая павялічылася за гэты перыяд (пры стабільных рознічных цэнах) у кожных шасцёрх з дзевяці працуючых; і жыллёвых умоў, якія палепшыліся ў больш чым палавіны апытаных, і харчавання, і адзення. Прычым, паводле даных даследавання, найбольш прыметны змяненні да лепшага адчулі сем'і з адносна невысокімі матэрыяльнымі магчымасцямі, а таксама сялянска-калгаснікі.

Акрамя таго, 55 працэнтаў апытаных лічаць, што медыцынская дапамога стала больш кваліфікаванай, 46 працэнтаў адзначаюць паляпшэнне работы пасажырскага транспарту, 48 працэнтаў — паляпшэнне работы прадпрыемстваў бытавога абслугоўвання.

Дадам таксама, што рост матэрыяльнага дабрабыту знашоў сваё адлюстраванне і ў павелічэнні попыту на дарагія тавары — аўтамабілі, каларыяныя тэлевізары, дарагія ўпрыгажэнні, футра і да т. п.

Іван ЛЯВЫКІН. Хачу ў сувязі з гэтым падкрэсліць, што ў розных сацыяльна-дэмаграфічных груп розная і арыентацыя на асноўныя жыццёвыя каштоўнасці. Матэрыяльны дабрабыт на першым месцы ў людзей старэйшага ўзросту і ў людзей з невысокай адукацыяй. Рэзка кантрастныя адказы спецыялістаў з вышэйшай ці, як мінімум, сярэдняй спецыяльнай адукацыяй. У гэтай групе іерархія каштоўнасцей такая: работа, затым сям'я і толькі 18 працэнтаў (у два з лішнім разы менш сярэдняга па выніках апытання) арыентаваны ў першую чаргу на матэрыяльны дабрабыт.

КАРЭСПАНДЭНТ. Наколькі мне вядома, у анкеце было і такое пытанне: «Што для вас азначае «добра жыць»? Што ж адказалі на яго апытаныя?

Іван ЛЯВЫКІН. Адказ на гэтае пытанне нас асабліва цікавіў, таму што менавіта ў ім адлюстроўваюцца адносіны людзей да рэчаіснасці, іх духоўныя і матэрыяльныя запатрабаванні і нават маральны ўзровень. Вось як размеркаваліся адказы (у працэнтах): быць матэрыяльна забяспечаным (38,3); мець добрую сям'ю, дзяцей (30,7); мець цікавую работу (28,7); жыць ва ўмовах міру і сацыяльнай справядлівасці (25,0); быць здаровым (20,6); мець добрыя жыллёвыя ўмовы (13,5); мець магчымасць для паўнацэннага адпачынку і забаў (7,8). Адным словам, ва ўсіх класах і прафесійных групах праца, матэрыяльны дабрабыт і жыццё ва

ўмовах міру з'яўляюцца дамінуючымі.

КАРЭСПАНДЭНТ. А як ацэньваюць савецкія людзі свой жыццёвы камфорт?

Андрэй ВАЗЬМІЦЕЛЬ. Больш за 95 працэнтаў дарослага насельніцтва СССР лічаць, што яны нядрэнна забяспечаны, маюць работу, якая іх задавальняе, як мінімум здвальняючыя адносіны ў сям'і. Большасць апытаных адзначылі, што іх жыццё ў цэлым складваецца добра (здавальняюча — у 44 працэнтаў, дрэнна — у 2 працэнтаў). Дзевяць з кожных дзевяці спакойна глядзяць у будучыню, упэўнены ў заўтрашнім дні.

КАРЭСПАНДЭНТ. Было б цікава параўнаць, калі гэта магчыма, аналагічныя даныя па адной з краін Захаду, скажам, ЗША.

Андрэй ВАЗЬМІЦЕЛЬ. Мы маем вынікі апытання жыхароў ЗША, якое праводзілася ў той жа перыяд, што і наша даследаванне. Прычым некалькі адказы: высокую ступень задаволенасці сваім жыццём адзначыла прыкладна чвэрць частка апытаных, сярэдняю — 55—56 працэнтаў, нізкую ступень — прыкладна кожны дзевяты. Прычым у васьмідзевяці гады значна менш амерыканцаў, чым у канцы п'ятідзевяціх, сцвярджаюць, што яны ў высокай ступені задаволены сваім жыццём, а значна большая колькасць, чым калі-небудзь за папярэдняга 25 год, выказалі няўпэўненасць у сваёй будучыні.

(АДН).

БССР—ГДР: І ЭФЕКТЫЎНАСЦЬ ВЫТВОРЧАСЦІ, І ВЫСОКАЯ ЯКАСЦЬ ВЫРАБАЎ

НАДЗЕЙНЫЯ НІТКІ ЛАЎСАНАУ

У Магілёўскім вытворчым аб'яднанні «Хімвалкно», буйнейшым не толькі ў Беларусі, але і ў краіне, працуе практычна кожны дзевяты жыхар горада. Гэта параўнальна маладое прадпрыемства. Камбінат будаваўся паскоранымі тэмпамі: яшчэ падымаліся карпусы цэхаў, а ўжо завозілася абсталяванне, пачынаўся яго мантаж. Хутка з'явілася і прадукцыя. Тут упершыню ў краіне была пушчана новая машына па вытворчасці цэлафану, прычым магілёўскім спецыялістам удалося значна павялічыць хуткасць яго фарміравання з 22 да 65 метраў у мінуту.

Сёння хімікі Магілёва вырабляюць поліэфірнае валакно, віскозныя ніці і цэлюлозную плёнку. Поліэфірнае валакно вядома яшчэ і як лаўсан. Гэта слова ўтворана з першапачатковых літар назвы лабараторыі высока-малекулярных злучэнняў Акадэміі навук СССР.

Ён выкарыстоўваецца ў розных галінах народнай гаспадаркі: з поспехам замяняе каштоўную драўніну, чорныя і каларыяны металы, воўну. Параўнальна нядаўна, напрыклад, на рыбаваецкіх судах з'явіліся лаўсанавыя сеткі. Па водгукх рыбакоў, яны больш трывалыя і даўгавечныя, чым капронавыя і нейлонавыя.

Шырокае таксама географія прымянення поліэфірных валакнаў. Так, лаўсан выкарыстоўваўся для аздаблення тэлецэнтра ў Астанкіне, а геологі прымянялі яго пры фільтрацыі пітной і тэхнічнай вады. Праверку на трываласць гэты матэрыял прайшоў у космасе.

— Нядаўна наш калектыв дабіўся яшчэ аднаго нядрэннага выніку, — разказвае намеснік генеральнага дырэктара вытворчага аб'яднання «Хімвалкно» Фёдар Мацькоў. — З чыстай тэрэфталевай кіслаты нам удалося беспераным спосабам атрымаць поліэфірнае валакно. Немалую ролю ў дасягненні такой задачы адыгралі, у прыватнасці, добрыя вытворчыя і навуковыя кантакты з калегамі з ГДР, якія маюць у гэтым вялікі вопыт. Мы актыўна супрацоўнічаем са спецыялістамі фірмы «Тэкстыма». У той жа час у горадзе Калініне ва Усесаюзным навукова-даследчым інстытуце сінтэтычнага валакна спецыялісты на-

шых дзвюх краін займаюцца праблемамі распрацоўкі самай прагрэсіўнай тэхналогіі атрымання валакна, іх дасягненні ўкараняюцца як у нас, так і ў ГДР.

Дзевяць гадоў назад калектыв Магілёўскага аб'яднання заключыў дагавор аб саборніцтве і развіцці дзелавых кантактаў з заводам хімічнага валакна імя Фрыдрых Энгельса ў горадзе Прэмніцы. З часам змяняўся характар партнёрскіх сувязей. Зараз, напрыклад, наладжана навукова-тэхнічнае супрацоўніцтва брыгад. Інжынеры і рабочыя сумесна працуюць над тэмай «Павышэнне эфектыўнасці вытворчасці і паляпшэнне якасці поліэфірнага валакна». Такі падыход дапамагае вырашаць праблемы інтэнсіфікацыі, у прыватнасці, зніжэнне матэрыяльных затрат і працаёмкасці працэсаў, расшырэнне асартыменту прадукцыі, паляпшэнне яе якасці.

— Нядаўна ў Магілёве пабывала дэлегацыя з Прэмніцы, — прыцягвае Фёдар Мацькоў. — Узаемныя відзіты спецыялістаў двух прадпрыемстваў сталі традыцыяй.

Мы паказалі сябрам нашы навінкі — тэхналагічныя лініі. У чарговы раз былі падведзены вынікі сацыялістычнага саборніцтва, пераможцам уручаны ўзнагароды і прызы. Галоўнае, што саборніцтва дапамагло абодвум калектывам набраць добры тэмп, сканцэнтравала сваю ўвагу на рашэнні важнейшых вытворчых задач. І, вядома, немалы ўплыў гэта зрабіла на рост прадукцыйнасці працы, на павышэнне якасці прадукцыі.

Свае будучыя поспехі магілёўскія хімікі звязваюць з абнаўленнем вытворчасці, укараненнем сучаснай прагрэсіўнай тэхналогіі. На прадпрыемстве зараз ажыццяўляецца шырокая праграма тэхнічнага пераўзбраення.

— Мы плануем, — гаворыць Ф. Мацькоў, — што ў 1986 годзе магутнасці па выпуску валакнаў і ніцей узрасцуюць у нас да 195 тысяч тон. Але і гэта не мяжа. Перспектыўная праграма аб'яднання прадугледжвае да 1991 года павелічэнне вытворчасці прадукцыі да 336 тысяч тон.

Анатоль СТАРАДУБАЎ.

ВІНШУЮЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Віншую вас з Новым, 1986 годам! Сардэчна жадаю моцнага здароўя, шчасця і новых поспехаў у рабоце на карысць Айчыны.

Міхаіл ГУЙСКИ.

Аргенціна.

Дарагія сябры!

Віншую ўсіх супрацоўнікаў газеты «Голас Радзімы» са святам! Жадаю поспехаў у рабоце, здароўя і шчасця ў новым годзе!

Соня АБРЭЗКАВА.

Галандыя.

Ад усёй душы віншую работнікаў рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» і Беларускага таварыства «Радзіма» з Новым годам! Жадаю добрага здароўя, шчасця і поспехаў у працы, міру ва ўсім свеце, пашырэння сувязей з тымі, хто жыве далёка ад Радзімы.

Лідзія ПІНЧУК.

Іспанія.

З нагоды надыходзячага Новага года жадаю супрацоўнікам рэдакцыі і таварыства, усяму савецкаму народу самага найлепшага, плённай працы і міру на зямлі.

Мікалай ЯНУШЭВІЧ.

Англія.

Дарагія сябры!

Сардэчна віншум калектыў газеты «Голас Радзімы», народ Беларусі, усіх савецкіх людзей з Новым, 1986 годам! Жадаем вам моцнага здароўя, поспехаў у вашай высакароднай рабоце, шчасця і міру ва ўсім свеце. Няхай гэты новы год будзе годам дружбы і

ўзаемаразумення паміж народамі і прынесе планеце надзею на шчаслівую будучыню! Няхай ён стане годам пачатку ўсеагульнага раззбраення!

Газета «Голас Радзімы» прыносіць нам праўдзівыя звесткі аб міжнародных падзеях, аб росце дабрабыту беларускага народа, аб новых дасягненнях савецкіх людзей, аб дзеяннях Савецкага ўрада, якія накіраваны на дасягненне міру ва ўсім свеце. Працягвайце і надалей гэту карысную работу!

Дора і Васіль БАЛАІ.

Канада.

Паважаныя супрацоўнікі Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»! Усе члены Таварыства імя Л. Талстога віншуюць вас з Новым, 1986 годам! Жадаем вам вялікіх поспехаў у рабоце, шчасця ў асабістым жыцці. Міру і працвітання савецкаму народу, усяму насельніцтву зямнога шара!

Старшыня таварыства імя Л. Талстога ў горадзе Гронінген Лідзія ВАЙМА-ЗАЯЦ.

Галандыя.

Паважаныя супрацоўнікі рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»! Сардэчна віншую вас, а ў вашай асобе ўвесь савецкі народ з Новым, 1986 годам! Жадаю асабістага шчасця, добрага здароўя і поспехаў у жыцці. Шчыра дзякую за дасылку газеты «Голас Радзімы». Гэта для мяне вялікая радасць.

Павел НАТЫЧЫК.

Аргенціна.

На эцюдах.

Фота А. КЛЕШЧУКА.

НА ЗЯМЛІ БАЦЬКОЎ

НЕ ЗГРАШЫЦЬ СУПРАЦЬ ІСЦІНЫ

— НЕ ПАВЕРАЦЬ І НАЗАВУЦЬ ШПІЁНАМ МАСКВЫ, — заўважыў на самым пачатку нашай размовы Міхаіл Мельнік. У яго голасе гучала іронія: у Англіі многія не дадуць веры таму, што ён будзе расказаць аб Радзіме. І здзіўленне: убачанае ў Савецкім Саюзе зрабіла на яго моцнае ўражанне, значна мацнейшае, чым ён сам таго чакаў.

У канцы ліпеня мінулага года па запрашэнню сястры Анастасіі прыехаў Міхаіл Мельнік разам з жонкай у вёску Ляскоўка, што пад Мінскам. Некалькі разоў заходзіў у Беларускае таварыства «Радзіма». Тут мы і пазнаёмліся. Слова па слову — завязалася гаворка. Міхаіл Малахавіч часта звяртаўся да мяне «брат».

— Я чалавек веруючы, — растлумачыў мне.

У гэтым нічога здзіўнага для мяне не было (суайчыннікі прыязджаюць розныя), хаця я і не прыхільнік ягонага сватаразумення, набытага ў секце пяцідзесятнікаў, дакладней кажучы, у адной з яе плыняў — Асамблеі бога. І, наогул, не ў гэтым справа. Чалавек, які сядзеў побач са мной, выклікаў жаданне зразумець яго. Чым выклікаў? Выглядам? Самавітасцю і сэрбам валасоў? Тым, што не забыў родную мову? Магчыма. А можа няпростым жыццёвым шляхам беларуса, якога сёння называеш «замежны суайчыннік».

Так, Міхаіл Малахавіч Мельнік — падданы каралевы Вялікабрытаніі. Жыве ў Аштан-Андэрлайне, прыгарадзе Манчэстэра, а нарадзіўся ў вёсцы Міхеевічы, на Міншчыне. Нялёгка жылося шматлікай сям'і Мельнікаў. Але, калі тое жыццё — цяжкасць, то што тады вайна? Вайна прагнала маладога хлопца праз канцэнтрацыйныя лагеры пад Смаленскам, Оршай, Мінскам, Львовам, польскім горадам Яраславам, у Аўстрыю.

З глыбіні перажытага і выпактаванага вынес Міхаіл Мельнік жыццёвае крыда — непрымманне няпраўды ва ўсім яе іпастасях.

— Веруючы чалавек павінен гаварыць ісціну. Ды, калі я скажу праўду аб савецкай рэчаіснасці, мне не павераць і назавуць шпіёнам Масквы, камуністам. Але што б мне ні пагражала — такі тут страх. Я ў свой час фашыстаў не пабаяўся.

— У САВЕЦКІМ САЮЗЕ НИКОМУ НЕ ЗАБАРАНЯЦЬ МАЛІЦЦА, — паціскае плячамі гоць. — Захацелася мне паехаць і паглядзець на свае вочы, — расказвае, — ці праўда, што міліцыя не дазваляе веруючым хадзіць у царкву, як аб гэтым многа гавораць на Захадзе. Нядаўна я прачытаў у адным евангельскім часопісе, што Саветы ў першую чаргу дзяцей

і моладзь не пускаюць у царкву. Напрыклад: вядзе маці дзіця сваё слухаць слова божа, тут малалетку міліцыянер і адбярэ, адвядзе ў прыют і больш не аддасць... І знаходзяцца людзі, што прымаюць усё за чыстую манету, бо праўды не ведаюць, — разводзіць рукамі Міхаіл Малахавіч.

Нездарма сцвярджае англіійская прымаўка: праўда ляжыць на дне студні.

Суайчыннік сам паставіў пытанне і сам даў адказ. Вось такім чынам:

— Паколькі я — іншаземец, то палічыў неабходным звярнуцца да мясцовых органаў Савецкай улады за дазволам паехаць па цэрквах, пагутарыць з людзьмі, братамі па веры. «Калі ласка», — быў адказ. Ніхто мяне ні ў чым не абмяжоўваў. Ісціна... Перш-наперш прымаў мяне ў мінскай царкве пяцідзесятнікаў. Вельмі прыязна прынялі, пачціва, як і ўсюды. Затым трапіў я на Палессе ў Луцінец, невялікі ўтульны гарадок. Прыняў удзел у адкрыцці малітоўнага дома. Бог сведка: людзі заходзілі свабодна, маліліся, выходзілі, смяяліся. Многія прыехалі на сваіх машынах. Дзе б я ні быў, а быў у Давыд-Гарадку, Івацэвічах, Маладзечна, сем цэркваў наведваў, мяне запрашалі словам паслужыць, прапаводаваць.

На Беларусі мудрыя людзі гавораць: «Праўда як алей: што ні рабі, яна наверх выйдзе». Прыёў Міхаіл Мельнік прыклад і сямейна-асобасных адносін. У часы пражывання ў ФРГ давалося яму гасціць у знаёмых. Перш чым узяцца за ежу, напярэй у гаспадар дазволу прачытаць малітву, благаславіць святочны стол. Гаспадар не згадзіўся: «Толькі не ў маёй хаце».

— У Мінску ў аналагічнай сітуацыі мне не адмовілі. І што я цяперака мушу гаварыць, як магу спакойна слухаць таго, хто выдумляе: маўляў, камуністы праследуюць веруючых, парушаюць правы чалавека. Чаму я павінен грашыць супраць ісціны?

— Больш таго, — працягваў мой субседнік пасля кароткага разважання і раптоўна стаў узбуджаным: — Вы не зразумеце, але скажу. Я пакідаю Бацькаўшчыну ў радасным настроі. Богу захацелася менавіта ў Мінску ахрысціць мяне духам святым. Не атрымаў я хрышчэння ні ў Англіі, ні ў Германіі, дарма што рукі ўскладалі. Толькі на Радзіме...

Я не прэтэндую на ролю гэткага трацейскага суддзі. Аднак прызнаюся: маёй кампетэнцыі тут яўна не хапае. Тым не менш, зразумець можна. Няма сумнення, што родная зямля дасць зарад духоўнай бадзёрскай кожнаму свайму сыну, хто шчыры сэрцам.

«АШУКВАЕШ, СЭР МАЙКЛ, КАРАБОК ЗАПАЛАК У РАСІІ КАШТУЕ ДЗЕСЯЦЬ ШЫЛІНГАУ», — накінуліся на яго сябры. (Дзесяць шылінгаў у той час — каля рубля. Адзін карабок...)

Праз пэўны час атрымалі ў рэдакцыі штотыднёвіка «Голас Радзімы» ліст з Вялікабрытаніі. У ім — даволі нечаканая просьба выслаць зыкетку ад карабка з-пад запалак. Не, да філументу тут ніякага дачынення няма, калекцыянерствам Міхаіл Малахавіч не захапляўся. Проста ў 1972 годзе пасля вяртання з Радзімы ён падзяліўся з калегамі ўражаннем ад паездкі ў Беларусь. Можна і два дні не мінула — прыносяць яны артыкул, надрукаваны ў газеце «Манчэстэр Іўнінг Ньютс», дзе аўтар «раскрываў» англііскаму чытачу вочы на савецкі лад жыцця. Маўляў, у Расіі цэны на тавары першай неабходнасці — жах, дзесяць шылінгаў за малюсенькі карабок. «А ты што казаў? Ашукваеш, сэр Майкл», — абураліся акружаючыя. Карабок, на самай справе, невялікі, але ж хлусня... у сто разоў большая, цюцелька ў цюцельку! Вось і спатрэбіўся містэру Майклу Мельніку неабвержны доказ, наклейка з цаной тавару.

— За 13 год, што прайшлі з апошняга майго прыезду ў Беларусь, у вас адбыліся велізарныя змены, — у захапленні гаварыў зямляк з Англіі. Меў на гэта падставу, як відавочца. Падарожнічаў. Любаваўся, быццам да свята прыбранымі палеткамі, выстэаванымі рукамі калгаснікаў. У гарадах дзівіўся чысціні вуліц, а Мінск...

Мінск цяжка пазнаць: так адбудаваўся. У магазінах — вочы разбярэгаюцца, асабліва багаты асартымент гадзіннікаў, вырабаў з металу, тканін. І галоўнае, цэны нізкія. Ісціна. У мяне на паперцы выпісана, за што колькі плаціць, бо зноў скажучь «ашукваеш», — усміхаецца Міхаіл Малахавіч. — Я радуся, што мой народ жыве ў дастатку. А мне гавораць: «Дай час, ці так мы будзем жыць праз 10 год, абы вайны не было». Ад добра добра не шукаюць. Таму і адмаўляюся разумець, калі чытаю пра тых, хто зараз едзе адсюль у Ізраіль ці яшчэ куды. Думаю: хто ты будзеш на чужыне, чалавеча? Большасць жа і мовай не валодае. Каму ты патрэбны? Нікому на белым свеце. Адно слова... эмігрант, сэр Ніхто. Хто табе работу дасць? Я сам пяць гадоў атрымліваю дапамогу як беспрацоўны...

«АДЗІНЫ РАТУНАК — ЕХАЦЬ НА ЛЯЧЭННЕ У САВЕЦКІ САЮЗ». — І ўслед за гэтымі словамі вырываўся ў місіс Айры, жонкі Міхаіла Малахавіча, цяжкі ўздых. А вакол спяшаліся па сваіх пільных патрэбах людзі ў беласнежных халатах. Апошняя мая размова з Мельнікамі адбылася ў вочнай клініцы імя Клумава ў

Мінску якраз напярэдадні іх ад'езду ў Лондан. Місіс Айры прыйшла на заключны прыём да хірурга. Прыёму папярэднічаў перыяд стацыянарнага лячэння ў клініцы, лячэнню — аперацыя, апошняй — доўгая і нават трагічная гісторыя.

...Бяда не ходзіць адна. У Айры Мельнік кепска стала са зрокам. Усё, што зрабілі для яе тамашнія медыкі, змясцілася ў лаканічным дыягназе: катаракта. «Аперыраваць зможам праз паўтара года, не раней. Многа хворых, чарга вялікая, чакайце», — суха параілі ў баліцы. Параілі, ведаючы, што катаракту трэба выдаляць толькі ў пару, калі выспе. Параілі і падпісалі прыговор, бо разумелі, што і праз год можа быць непапраўна позна...

— У прыватных шпіталях аперацыя такога тыпу забярэ дзве тысячы фунтаў стэрлінгаў. Гэта адна справа. А другая, наш сусед і на аперацыі быў, і грошы аддаў, і канчаткова... аслеп. Што лепш: заплаціць і аслепнуць ці бясплатна застацца сляпым? У Брытаніі адно багата ёсць гарантыя. У нас такіх грошай няма і не будзе. Адкуль?

— Калі мы працавалі ў ФРГ, сын трапіў у бальніцу. Два дні не паляжаў і без ніякага хірургічнага ўмяшання. Мы зятрылі на гэта семсот марак

— Мы даведаліся, што ў вас робяць такія аперацыі. Добра, грунтоўна. Адзін ратунак — ехаць лячыцца ў Савецкі Саюз. Прасіць дапамогі. Нам пайшлі насустрач. Бязмерна ўдзячны, бязмерна... Не знаходжу слоў, каб выказаць падзяку, — расчулілася Айры Мельнік. Міхаіл Малахавіч хутка адварнуўся да акна, схваў вочы. Справіўшыся з пачуццямі, жанчына працягвала:

— Усё было зроблена на самым высокім узроўні. Правялі кансультацыі, мінскія хірургі выдатна зрабілі аперацыю. Я рускай мовы не ведаю. Абыходзілася і так, бо мне ішлі на дапамогу не толькі тыя, хто ляжаў побач, але і зусім незнаёмыя пацыенты. А ўрачы... такіх я не сустракала яшчэ. Мала таго, што абыходжанне чулае, далікатнае. Мне паказалі ўсе здымкі, растлумачылі дэтальва што да чаго. У Англіі не займалася б гэтым ніколі. Шчырае дзякуй Беларускаму таварыству «Радзіма», урачам за клопат пра мяне. Так распарадзіўся лёс: нарадзілася я ў Германіі, жыву ў Англіі, лячуся ў СССР, — пажартавала місіс Айры.

Не та часта пачуеш жарты і смех у сям'і Мельнікаў. Памёр сын... Дачка скончыла політэхнічны тэхнікум, а ўладкавацца на працу не можа. Горкі пералік сумных фактаў, што навяваюць невясёлыя параўнанні. Гэта — таксама ісціна.

Канстанцін ШАЛЯСТОВІЧ.

УЧЕНЫЙ КОММЕНТИРУЕТ ПРОЕКТ ПРОГРАММЫ КПСС

ИСТОРИЧЕСКАЯ МИССИЯ

Каждая социально-экономическая формация рождалась, получая в наследство от истории определенные объективно обусловленные задачи. Задачи, которые оно должно решить для того, чтобы обеспечить подъем человечества на следующую, более высокую ступень развития. В этом, собственно, и состоит историческая миссия каждого общественного строя.

ОБЩЕСТВО СОЦИАЛЬНОЙ СПРАВЕДЛИВОСТИ

В чем заключается содержание исторической миссии социализма?

Ее первая и главная составная часть — создание и совершенствование качественно нового по сравнению со всеми предыдущими формациями общества, перерастающего в коммунистическое. В СССР создано новое, коренным образом отличающееся от всех своих предшественников, общество.

В чем его отличие, скажем, от капитализма? Прежде всего в том, что основные средства производства находятся не в частной собственности, а в собственности рабочего класса, всего народа. На этой основе социализм полностью ликвидирует эксплуатацию человека человеком, власть привилегированного меньшинства. Из нашего словаря полностью исчезли такие понятия, как классовый и национальный гнет, голод, нищета, безграмотность, безработица. Полная занятость с 1930 года является для советских людей не просто лозунгом, а реальной практикой, повседневной действительностью.

Всем гражданам обеспечено равное право на труд и его справедливое вознаграждение в соответствии с социалистическим принципом «от каждого — по способностям, каждому — по труду». Все граждане в одинаковой мере пользуются бесплатным медицинским обслуживанием, образованием, жильем с минимальной оплатой.

Женщины в СССР имеют равные с мужчинами права, которые обеспечиваются на деле. Молодое поколение страны без всяких опасений смотрит в свой завтрашний день. Ему гарантированы советскими законами все возможности для применения способностей, для дальнейшего образования, для культурного отдыха. Наконец, ветераны труда имеют гарантированное обществом социальное обеспечение.

В соответствии с Конституцией СССР всем гражданам гарантируются законом и осуществляются на деле права человека — политические, социальные, культурные. Приведу такой пример. Взрослое население СССР составляет сейчас около 190 миллионов человек. Примерно одна треть из них, то есть почти 66 миллионов, в той или иной форме практически участвует в управлении делами общества.

Депутаты советского парламента, местных органов власти — это в большинстве своем рабочие и крестьяне, занятые на производстве. Для всех в стране действуют одни и те же законы и нормы нравственности. Существует одинаковая для всех дисциплина.

Наконец, культура в Советском Союзе стала за годы социализма достоянием всех трудящихся. Каждый человек имеет возможность приобретать к любым достижениям науки и ценностям культуры.

Делая вывод, можно сказать, что за годы после победы Октябрьской революции в Советской стране сложился основанный на социальной справедливости и товарищеской взаимопомощи социалистический образ жизни. Он дает каждому человеку уверенность в будущем, обеспечивает возможность всестороннего развития личности — разумеется, в меру того уровня, который достигнут обществом на данном этапе его истории.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СОЦИАЛИЗМА

Можно с уверенностью сказать, что советские граждане гордятся

тем, что сделано за прошедшие с 1917 года 68 лет. Но значит ли это, что они уже всем довольны, достигли уже всего, к чему стремятся? Нет, конечно.

Кое-чего мы не могли добиться в силу объективных причин (отсталость России в прошлом, новизна решавшихся социализмом задач, потери в войнах, которые были навязаны социализму). Кое-что явилось результатом тех или иных ошибок или промахов в прошлом.

Теперь партия, а вместе с нею и весь народ взяли курс на то, чтобы, преодолевая имеющиеся слабости и недостатки, сделать решительный шаг вперед. Что же мы собираемся сделать? В проекте новой редакции Программы КПСС говорится о том, что наша ближайшая задача — всемерное и всестороннее совершенствование социалистического общества, все более эффективное использование его возможностей и преимуществ.

Хочу особо подчеркнуть этот момент: речь идет о совершенствовании социалистического общества, а не об отказе от его принципов. Об этом приходится говорить потому, что очень многие западные критики, в том числе и некоторые представители левых сил, настойчиво рекомендуют нам отказаться от социалистических принципов.

На это, естественно, мы пойти не можем и никогда не пойдем. Мы будем двигаться вперед на основе принципов социализма. Новый строй уже доказал свои огромные возможности, и мы будем и впредь стремиться как можно лучше использовать их. А чем лучше мы будем их использовать, тем больше эти возможности будут возрастать.

Существо предполагаемого сейчас Коммунистической партией курса — в ускорении социально-экономического развития страны. Речь идет и о наращивании темпов развития производства и потребления. Достаточно сказать, что в период до 2000 года мы собираемся увеличить национальный доход страны вдвое и соответственно вдвое увеличить резервы, выделяемые для обеспечения потребностей населения. При этом намечено не только существенное улучшение снабжения людей продовольственными и промышленными товарами, но и одновременное значительное расширение возможностей духовного развития личности. Ориентироваться на показатели общества потребления мы не будем. Наша цель — обеспечить условия для всестороннего развития человека. А это предполагает не только материальное благосостояние, но и соответствующие духовные, культурные и физические предпосылки.

Мы хотим, далее, поднять на новый качественный уровень функционирование политической системы СССР. Речь идет о том, чтобы совершенствовать систему социалистического самоуправления народа. А это означает осуществление дальнейшей демократизации процесса выработки и принятия государственных решений. Это значит еще более полно учитывать и сопоставлять различные мнения и предложения, вносимые собраниями трудящихся или граждан по месту жительства. Огромное внимание будет уделяться расширению гласности в работе всех государственных и общественных организаций, усилению контроля за работой органов управления со стороны масс.

ПРОГРАММА МИРА ДЛЯ ВСЕХ НАРОДОВ

Вторая важнейшая сторона исторической миссии социализма — обеспечение благоприятных внешних условий для строительства социализма и коммунизма. Что это означает? Это прежде всего мир. Проект новой редакции партийной Программы предусматривает как главную внешнеполитическую задачу партии именно задачу укрепления мира.

Сегодня эта задача приобрела

особый, исключительно острый характер. Так произошло потому, что деятельность агрессивных сил империализма, стремящихся к социальному реваншу, т. е. к тому, чтобы перечеркнуть завоевания социализма, вернуть мир на целую историческую эпоху назад, создала реальную угрозу ядерной катастрофы. Предотвратить эту катастрофу, как мы считаем, важнейшая задача исторической миссии социализма.

Выдвинутые за последнее время Советским Союзом внешнеполитические инициативы охватывают всю сумму главных проблем современности. Тех проблем, которые и нужно решать, чтобы человечество обрело необходимый прочный мир.

Советский Союз предлагает, прежде всего, отказаться от милитаризации космоса, от размещения там ядерного оружия. Он предлагает прекратить гонку ядерного оружия и начать решительное сокращение ядерных арсеналов. Наша цель — добиться запрета и ликвидации ядерного оружия вообще. Мы предлагаем также запретить и ликвидировать и другие виды оружия массового уничтожения, прежде всего — химическое.

Советский Союз предлагает сократить вооруженные силы и военные расходы государств, направив высвобожденные средства на социальные цели — в том числе на оказание помощи народам освободившихся от колониализма стран.

Советский Союз предлагает надежно, политическими методами решать все существующие региональные конфликты — решать их так, чтобы это соответствовало коренным интересам народов, а стало быть, и интересам всеобщего мира.

Итак — не звездные войны, а звездный мир; не гонка вооружений, а разоружение; не военная конфронтация, а разрядка и сотрудничество во имя мира. Такова внешнеполитическая программа и практическая деятельность Советского государства и КПСС.

ПРАВО НА СВОБОДУ И НЕЗАВИСИМОЕ РАЗВИТИЕ

Наконец, нашу деятельность в защиту мира мы никоим образом не отделяем от интернационалистской поддержки всех сил, борющихся за социальный прогресс, за свободу и независимость народов.

Мы убеждены, что, с одной стороны, прочный мир создает наилучшие возможности для успешного развития борьбы народов за свободу и независимость. С другой стороны, мы убеждены и в том, что чем больше народов обретут подлинную свободу, тем шире и надежнее будет база мирной политики, база мирного развития человечества.

Сейчас на Западе нередко можно встретить обвинения Советского Союза в том, что, поддерживая те или иные освободительные силы или движения, он преследует какие-то эгоистические цели, хочет навязать свои порядки другим народам. Такого рода заявления не имеют ничего общего с истиной.

В своей деятельности по оказанию поддержки силам социального прогресса Советский Союз исходит из принципов, зафиксированных в Уставе Организации Объединенных Наций, в других международно-правовых документах. Мы считаем, что каждый народ, как и указано в этих принципах, должен иметь право жить свободно, самостоятельно выбирать путь своего развития. И никто не должен этому мешать. А если этому пытаются мешать, то тогда социализм, социалистические государства приходят на помощь странам, подвергающимся давлению, а тем более агрессии.

Так мы в Советском Союзе понимаем историческую миссию социализма. Так советский народ действует для того, чтобы претворять эту историческую миссию в жизнь.

Вадим ЗАГЛАДИН,
(АПН).

НА ПРОСТОРАХ

РОДИНЫ

ОХРАНА ПТИЦ НА ОЗЕРЕ ЭНГУРЕ

Озеро Энгуре — одно из немногих мест как в европейской части Советского Союза, так и во всей Северной Европе, пригодных для гнездования водоплавающих птиц. Здесь благодаря осторожной и внимательной заботе человека птичий мир не только сохранился, но и окреп.

Добраться до озера, где расположена плавающая база — лаборатория орнитологии Института биологии Академии наук Латвийской ССР, можно только на машине по лесной дороге, проезд по ней официально запрещен. Другого пути нет. «База» расположилась на озере метрах в пятидесяти от берега. Это плавающее полтораэтажное здание, ничем не напоминающее корабль, под ветром медленно кружилось вокруг своего причала. За базой простиралась гладь озера и многочисленные охраняемые острова.

Если кто-то из приезжающих на озеро рассчитывает найти здесь тишину и спокойствие, то его ожидает полное разочарование: именно благодаря нетронутости природы в окрестностях озера птицы чувствуют себя как дома. Поэтому над озером стоит многотысячеголосый птичий гомон, сквозь который прорезаются отдельные «партии» особенно старательных солистов.

Орнитологи Академии наук Латвийской ССР начали наблюдения за озером с 1948 года, а с 1958 года специалисты уже постоянно работают на плавающей базе с весеннего ледохода до осени.

На озере живет большое количество видов птиц. Некоторые из них занесены в Красную книгу СССР, например орлан-белохвост, серый гусь, серая цапля, филин. Некоторые обитатели озера Энгуре еще недавно были близки к опасной черте, например лебедь-шипун. Охранительный режим помог сохранить этот вид на озере, теперь насчитывается 20 пар редкой птицы.

Большое внимание ученые уделяют водоплавающим птицам, в частности уткам. Их три вида: хохлатая черныш, широконоска и красноглазый нырок. Чтобы лучше изучать жизнь птиц, повадки, за каждым сотрудником лаборатории закреплен определенный участок, где обитают утки. Проводимая работа из года в год дает не только колоссальный научный материал, но и порождает некие «личные отношения» и «знакомства». Так, сотрудники лаборатории рассказывали об утке, которую они наблюдают уже 14 лет. Теперь ученые знают хорошо не только эту птицу, но и ее родословную и потомство. Столь кропотливая «птичья демография», конечно, не самоцель. Она нужна прежде всего, чтобы установить, какие обстоятельства и как влияют на жизнь птиц, на их повадки и способности приспосабливаться.

Латвийские орнитологи проводят большую научную работу, например, они учились окольцовывать тонкие ножки птенцов с резервом на вырост. Теперь этот метод признан в Польше, Финляндии, Дании, Швеции. Им заинтересовались в США. Для увеличения на Энгуре площади, пригодной для гнездования уток, специалисты в начале восьмидесятых годов сделали более 100 искусственных островков. Все они теперь обжиты.

И еще одна особенность озера: оно не находится в идеальных, тепличных условиях, как, скажем, резерваты. Оно отнюдь не закрыто для посетителей. Здесь соблюдаются лишь определенные запреты в отдельных, особо важных для жизни птиц периоды, например, введена своеобразная система сезонных заказников в периоды гнездования. В остальное время года озеро «эксплуатируется», а в период осенней охоты над большей его частью гремят выстрелы. Оказываются, если охота не превышает разумных границ, это не вредит птичьему семейству озера. Сущность этого парадокса в том, что те потери, которые несут охотники, компенсируются частичным уменьшением естественной смертности.

На берегу озера у лаборатории имеется небольшой инкубатор. Мне это показалось весьма символическим. Ведь благодаря заботам ученых и само озеро стало большим птичьим инкубатором. Птиц, родившихся на озере Энгуре, можно встретить почти по всей Западной Европе и даже в Африке.

Эдвин ИНКЕН,
(АПН).

УДЗЕЛ БЕЛАРУСІ ў ЮНЕСКО

ПЕРАД СВАІМ НАРОДАМ І ўСІМ ЧАЛАВЕЦТВАМ

ЮНЕСКО — буйнейшая спецыялізаваная ўстанова ААН па пытаннях адукацыі, навукі і культуры. Штогод ЮНЕСКО праводзіць больш за 150 міжнародных канферэнцый, сімпозіумаў і нарад. Яна выпускае 26 перыядычных выданняў і публікуе кожны год 150 назваў кніг па пытаннях адукацыі, навукі, культуры і інфармацыі.

Сёння ЮНЕСКО аб'ядноўвае 160 дзяржаў. Беларусь уваходзіць у ЮНЕСКО з 1954 года. Шэраг навуковых і культурных устаноў рэспублікі прымае ўдзел у распрацоўцы і рэалізацыі праграм ЮНЕСКО. Пра ўдзел Беларусі ў ЮНЕСКО па просьбе нашага карэспандэнта раскажваюць прадстаўнікі грамадскай рэспублікі, чья дзейнасць звязана з яе праграмамі.

Алег ЛАПЦЕНАК, супрацоўнік Міністэрства замежных спраў Беларускай ССР, адказны сакратар Рэспубліканскай камісіі па справах ЮНЕСКО.

За час свайго існавання ЮНЕСКО перажыла значную эвалюцыю, ператварыўшыся з вузкаспецыялізаванай арганізацыі, дзейнасць якой спачатку накіроўвалася выключна заходнімі краінамі, у сапраўды аўтарытэтны міжнародны орган. Такая перамена стала магчымай дзякуючы ўступленню ў ЮНЕСКО Саюза, Беларускай ССР, Украінскай ССР, іншых сацыялістычных краін, а пазней — актывізацыі ўдзелу маладых незалежных краін. ЮНЕСКО паспяхова выконвае сваю місію, нягледзячы на паклёп і дэзінфармацыю, палітычны ціск і фінансавы шантаж з боку праціўнікаў нармалізацыі становішча ў свеце. Іх не задавальвае, што ЮНЕСКО, дзейнасць якой раней насіла акадэмічны характар,

зараз распрацоўвае нарматыўныя дакументы, дзе праблемы культуры, навукі, адукацыі, інфармацыі цесна звязаны з пытаннямі аб правах чалавека і правах народаў. Выстаўляючы тэзіс аб «непалітычным» характары гэтай арганізацыі, праціўнікі ЮНЕСКО жадалі б выключыць з яе праграм мерапрыемствы па навуковаму вывучэнню праблем міру і разбраення. Пры гэтым ігнаруецца Статут ЮНЕСКО, прэамбула якога пачынаецца словамі: «Думкі пра вайну ўзнікаюць у розуме людзей, таму ў свеце людзей варта ўкараняць ідэі абароны міру...».

Наша краіна робіць усё магчымае, каб дзейнасць ЮНЕСКО адпавядала інтарэсам міжнароднага супольніцтва. У той жа час пэўныя колы на Захадзе жадалі б бачыць у ёй інструмент сваёй ідэалагічнай экспансіі. Гэта добра было відаць на прыкладзе дыскусіі па пытаннях камунікацыі і масавай інфармацыі, ства-

рэнню новага міжнароднага інфармацыйнага парадку.

Як важны этап у барацьбе супраць інфармацыйнага імперыялізму і каланіялізму трэба разглядаць прыняцце на 20-й сесіі Генеральнай канферэнцыі ЮНЕСКО (1976 год) «Дэкларацыі аб асноўных прынцыпах, што датычаць укладу сродкаў масавай інфармацыі ва ўмацаванне міру і міжнароднага ўзаемадзеяння, у развіццё правоў чалавека і ў барацьбу супраць расізму, апартэіду і падбурвання да вайны». Актыўны ўдзел у распрацоўцы гэтага дакумента прыняла і Беларускай ССР. Варта прыгадаць і шэраг іншых, прынятых у розныя гады дакументаў, у распрацоўцы якіх прымала ўдзел наша рэспубліка. Сярод іх — «Канвенцыя аб абароне культурных каштоўнасцей у выпадку ўзброенага канфлікту» (1954 год); рэкамендацыя і канвенцыя «Аб мерах, накіраваных на забарону і папярэджанне незаконнага вывазу, увозу і перадачы праваўласнасці на культурныя каштоўнасці» (1964 і 1970 гады); «Канвенцыя аб абароне сусветнай культурнай і прыроднай спадчыны» (1972 год) і іншыя.

Юрый СЕМЯНЯКА, кампазітар, народны артыст БССР, член Рэспубліканскай камісіі па справах ЮНЕСКО.

На маю думку, галоўны сэнс удзелу Беларусі ў праграмах ЮНЕСКО ў тым,

што перад намі раскрываюцца новыя магчымасці для знаёмства з культурай іншых краін і народаў і адначасова магчымасць вынесці свае дасягненні на шырокую міжнародную аўдыторыю. Гэта адпаведна, накладвае на нас, работнікаў культуры, адказнасць за вынікі сваёй працы, увогуле за сваю дзейнасць. Адна справа, калі арыентуешся на ўласны густ, іншая — калі яшчэ і на міжнародны ўзровень.

Па стыпендыі ЮНЕСКО быў у Францыі наш балетмайстар Валянцін Елізар'ев. Мне цяжка сказаць, што дала яму гэту паездку ў прафесійным сэнсе, бо лічыў, што савецкая балетная школа — лепшая ў свеце. Але шырокае знаёмства з культурай Францыі ўзбагачае, асабліва чалавека творчага. Дарэчы, менавіта тады гляджу і на стажыроўкі нашых оперных спевакоў у Італіі — у першую чаргу іх сэнс у тым, каб убачыць італьянскую культуру на яе радзіме. Але і наш вопыт можа быць цікавым для іншых краін. Напрыклад, вопыт развіцця беларускага прафесійнага музычнага мастацтва. Наша культура, у тым ліку і музычная, такая ж старажытная, як і ў нашых суседзяў, але з шэрагу гістарычных прычын у гэтай галіне мастацтва парушылася сувязь часоў, таму пасля Кастрычніка многае даводзілася пачынаць нанова. Важную ролю ў адраджэнні прафесійнай музыкі на Беларусі адыгралі традыцый-

НА МОВАХ СВЕТУ

ЧЭХАСЛАВАКІЯ

На кніжных паліцах Славакіі з'явілася кніга прозы Івана Навуменкі «Вяртанне ў маладосць», выпушчаная ў 1985 годзе Усходнеславянскім выдавецтвам у горадзе Кошыцы. На славацкую мову творы беларускага пісьменніка пераклаў Юрай Андрыччак.

У сваім пасляслоўі да кнігі Вацлаў Жыдліцкі зазначае, што напачатку творчасць Івана Навуменкі была аўтабіяграфічнай, ён прадстаўнік таго пакалення моладзі, якое напярэдадні вайны пражыло ўсяго семнаццаць вёснаў... Горкі лёс, які спасціг гэта пакаленне, з'яўляецца цэнтральным матывам і праблемай навуменкавай творчасці.

Далей крытык сцвярджае, што «вылучэнне трагічнага ваеннага лёсу збліжае Навуменку з Быкавым, хоць кожны з іх дасягае сваёй мэты сваім уласным спосабам... У іх творах існуюць абодва элементы — характар і атмасфера часу. Быкаў, аднак, аддае перавагу першаму з іх, яго талент з'яўляецца ярка характаратворным, што датычыць Навуменкі, дык ён перш за ўсё стварае вобраз эпохі, яе тыповую атмасферу, дух часу...»

ІНДЫЯ

У Індыі ў перакладзе на мову каннада выйшла «Анталогія беларускай паэзіі». Ініцыятыва выдання і пераклад належаць лінгвісту, пісьмен-

ніку і грамадскаму дзеячу Будане Хінгамірэ, які выкладае мову каннада і займаецца навукова-даследчай працай у Карнатакскім універсітэце. Як пісьменнік, ён выступае ў жанры паэзіі і драматургіі, працуе ў галіне мастацкага перакладу. На яго творчым рахунку пераклады А. Пушкіна, сучаснай рускай паэзіі. Апошняя перакладчыцкая праца — «Анталогія беларускай паэзіі».

Анталогія адкрываецца творамі Янкі Купалы, Якуба Коласа і Максіма Багдановіча. Пакаленне паэтаў, якія загінулі на мінулай вайне, прадстаўлена Міколам Сурначовым. На старонках анталогіі змешчаны таксама вершы Уладзіміра Дубоўкі, Аркадзя Куляшова, Максіма Танка, Пімена Панчанкі, Васіля Віткі, Аляксея Русецкага, Сяргея Грахоўскага, Аляксея Пысіна, Ніла Гілевіча, Рыгора Барадуліна і іншых.

Доктар Д. Б. Дхаван, дэкан факультэта замежных моў Карнатакскага ўніверсітэта, у сваёй прадмове да кнігі выказаў надзею, што «гэта анталогія ўзрушыць розумы і сэрцы нашых маладых паэтаў, яны будуць натхнёны тым шляхам, які прайшоў беларускі народ, Беларусь — адна з раўнапраўных рэспублік Саветаў Саюза, першай сацыялістычнай дзяржавы».

«Мы перакананы, — піша далей Д. Б. Дхаван, — што поспех доктара В. Хінгамірэ натхніць яго на новыя пераклады рускай і савецкай літа-

ратуры на мову каннада, гэта будзе садзейнічаць умацаванню дружэлюбных сувязей паміж нашымі народамі».

БАЛГАРЫЯ

У адным з вераснёўскіх нумароў за мінулы год штогоднік «АВВ» надрукаваў артыкул Д. Хрыставай «Галубы над разамлелай зямлёй», у якім яна дзеліцца сваімі ўражаннямі ад сустрэчы з беларускім паэтам і перакладчыкам Нілам Гілевічам у Мінску. Свой расказ яна пачынае з таго, што ў кабінце Гілевіча найперш убачыла бюст Хрыста Боцева і партрэт Якуба Коласа. Гэтыя дзве постаці — своеасаблівыя сімвалы любові паэта да балгарскай і беларускай культур і літаратур, да абодвух народаў.

Д. Хрыстава звяртае ўвагу на багацце і разнастайнасць творчай асобы Ніла Гілевіча — яго яму належаць дзесяткі навуковых манаграфій і крытычных артыкулаў, даследаванні па беларускаму фальклору, ён прафесар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, паэт. Называючы Гілевіча майстрам беларускай паэзіі, аўтар артыкула звяртае ўвагу на яго паэму «Сто вузлоў памяці» («паэтычная біяграфія, асэнсаванне з паэзіі сталасці дзіцячых і юнацкіх год, абпаленых выпрабаваннямі вайны»), на паэтычную араторыю «Гарыць, гарыць мая Лагойшчына» («ода мужнасці і патрыятызму»).

Часопіс «Родолюбне» пад рубрыкай «Сябры Балгарыі» надрукаваў артыкул П. Пракопавай «Плывуць зоркі ў Марыцы і Дунаі». Аўтар падкрэслівае даўнюю любоў Ніла Гілевіча да Балгарыі, да балгарскай літаратуры. Высока ацэньваючы яго перакладчыцкую дзейнасць, яна называе некаторыя выданні, перакладзеныя ім — анталогію паэзіі «Ад стром балканскіх» і «Хай зорыць дзень», зборнік балгарскіх апавяданняў, кнігу вершаў для дзяцей «Чарадзейны ліхтарык», зборнік вершаў Н. Вапцарава, Г. Джэгарова, творы Д. Мятодзіева, У. Башава, Л. Леўчава, І. Давыдкава, А. Германова — далёка не поўны пералік з таго, што зроблена Нілам Гілевічам дзеля знаёмства беларускага чытача з багатай балгарскай літаратурай.

Аляксей ГАРДЗІЦКІ.

НАШ КАЛЯНДАР

АНАТОЛІУ КУДРАЎЦУ — 50 ГАДОЎ

Вядомаму беларускаму пісьменніку, празаіку, галоўнаму рэдактару рэспубліканскага часопіса «Нёман» Анатолю Кудраўцу споўнілася пяцьдзесят гадоў.

Яго першая кніга прозы «На зялёнай дарозе» выйшла з друку ў 1968 годзе. Ужо з першых апавяданняў А. Кудравец дэвалі ўз'яўлена даследаваў свет чалавека, сувязі яго з жыццём — хто і як у ім «укаранены». Асноўнай вартасцю апавяданняў была праўда жыцця ў яе выразных сацыяльна-псіхалагічных абрысах. Пісьменнік распрацоўвае важныя пытанні адносінаў чалавека да сябе, да іншых людзей. У чым сэнс жыцця, што галоўнае ў ім, якімі павінны быць чалавечыя паводзіны.

Ад твора да твора расло ўменне А. Кудраўца заглянуць у чалавечую душу. Духовны вопыт і майстэрства, якія пісьменнік назіпае, працуючы над першымі кнігамі апавяданняў, прыдаліся для буйной рэчы — аповесці «Раданіца», якая друкавалася не толькі ў Беларусі, але і ў папулярным саюзным часопісе «Новы мир». У апавяданнях Кудраўца відаць добрае веданне вёскі, любоў да яе жыхароў. Пісьменнік паказвае, як уладна вабяць чалавека яго родныя мясціны, бацькоўскі парог, селішча.

У 1984 годзе быў надрукаваны раман Анатоля Кудраўца «Сачыненне на вольную тэму». У цэнтры яго — постаць сама-

бытнага немаладога вяскавага чалавека, нашага сучасніка Ігната Вапшчэтка, яго жыццё першыя калгасныя гады, вайна, пасляваенныя нягоды, сучаснасць.

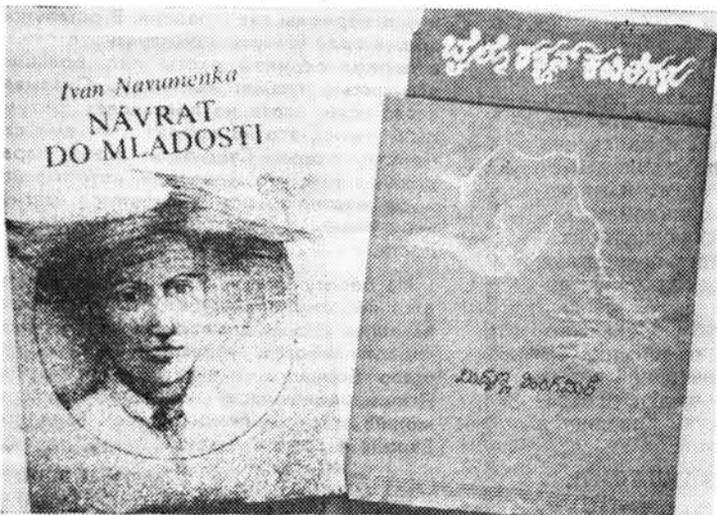
На творчым рахунку пісьменніка — сцэнарый тэлефільма, пераклады на беларускую мову твораў класічнай і савецкай літаратуры.

Анатоль Кудравец — актыўны грамадскі дзеяч. Ён член прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі. У 1979 годзе ў складзе дэлегацыі БССР прымаў удзел у рабоце Генеральнай Асамблеі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый.

ЧЫНГІЗ АЙТМАТАЎ — ПРА ВАСІЛЯ БЫКАВА

У заключным томе трохтомнага падпісанага збору твораў вядомага савецкага пісьменніка, лаўрэата Ленінскай прэміі Ч. Айтматава змешчаны апавяданні і публіцыстыка. У спецыяльным раздзеле «Нагхненне, майстэрства» ўвай-

шлі выказванні Ч. Айтматава аб творчасці выдатных прадстаўнікоў сусветнай і савецкай культуры. Тут жа змешчаны артыкул «Беларускі брат», у якім гаворыцца пра творчасць народнага пісьменніка Беларусі В. Быкава.

ныя культурныя сувязі з Расіяй. Абапіраючыся на дасягненні рускай класічнай школы, мы даволі хутка пераадолелі адставанне.

Гэты наш вопыт уяўляе інтарэс для народаў, якія пачынаюць сваё культурнае станаўленне. Ім, безумоўна, даядзецца абапірацца і на дасягненні сусветнага мастацтва, а не толькі на свае ўласныя традыцыі. Наш вопыт паказвае, што такі шлях вельмі плённы. Гэта адзіная магчымасць у кароткія тэрміны здзейсніць культурную рэвалюцыю. Калі ж гаварыць пра канкрэтны ўдзел Беларусі ў праграмах ЮНЕСКО, я прыгледваю дзве пласцінкі з запісамі беларускай народнай музыкі. Гэта так званыя аўтэнтычны фальклор. Запісы зроблены на Палессі Зінаідай Мажэйка. Гэта работа вельмі сучасная па духу і па зместу, па адпаведнасці патрэбам сённяшняга дня, бо цяпер пасля захаплення ў музыцы фармальнымі эфектамі зноў усё вяртаецца «на кругі свая» — да народнай песні.

І ўсё ж такі трэба адзначыць, што пакуль яшчэ замежныя выканаўцы рэдка звяртаюцца да сачыненняў беларускіх кампазітараў. Адна з прычын — недастатковая інфармаванасць замежнай грамадскасці, дзеячў культуры аб нашых новых творах. А гэта тым больш крыўдна, што сёння нам ёсць чым ганарыцца, многія нашы творы могуць вытрымаць параўнанне з лепшымі ўзорамі сучаснага музычнага мастацтва. Аб гэтым сведчыць хаця б пастаноўка балета Глебава «Маленькі прынц» у Фінляндыі і выкананне другой канцэртнай сімфоніі Генрыха Вагнера ў ГДР.

Станіслаў МАРЦАЛЕЎ, прафесар, доктар мастацтвазнаўства, дырэктар Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і

фальклору АН БССР, член Рэспубліканскай камісіі па справах ЮНЕСКО, член бюро Міжнароднай асацыяцыі па вывучэнню і распаўсюджанню славянскіх культур (МАІРСК), старшыня Беларускага нацыянальнага камітэта МАІРСК.

МАІРСК аб'ядноўвае некалькі дзесяткаў краін, і не толькі славянскіх. Нацыянальныя камітэты МАІРСК ёсць у ГДР, Італіі, ФРГ, Францыі, Аўстрыі, Даніі, Англіі... Створана арганізацыя на базе «Славянскага праекта» ЮНЕСКО.

Са з'яўленнем гэтай арганізацыі павялічылася колькасць выданняў ЮНЕСКО, прысвечаных славянскім культурам, у тым ліку і беларускай. Напрыклад, выйшлі ў свет кнігі пра Скарыну і Купалу. Пачалася праца над фундаментальным выданнем «Нарысаў гісторыі славянскіх культур», сем тамоў якога (па гістарычных перыядах) павінны расказаць пра ўклад славянства ў сусветную культуру. Каардынатарам кожнага тома выступае адна са славянскіх краін. Беларусь адказвае за сёмы том, прысвечаны мастацтву пасляваеннага часу.

Краіна-каардынатар мае пераважнае права вызначэння калектыву аўтараў; яна той цэнтр, куды сыходзяцца матэрыялы па дадзенаму таму. Наш том прысвечаны часу, калі ў славянскіх краінах адбыліся народна-дэмакратычныя рэвалюцыі, зацвердзіліся асновы сацыялістычнага ладу, а ў культуры — сацыялістычны рэалізм. Неабходна паказаць гуманістычны змест сацыялістычнай культуры, яе месца ў барацьбе за мір.

Акрамя названых сямі тамоў, плануецца яшчэ і восьмы, які не ўкладваецца ў храналагічныя рамкі выдання — «Культура славян у неславянскім свеце». Краіна-каардынатар — Італія. Першая частка тома будзе расказаць пра зна-

ёмства неславянскага свету са славянствам і пранікненнем славянскіх рэалій у Еўропу і свет, другая — пра ўспрыманне культур славянскіх краін у розных рэгіёнах неславянскага свету.

Спачатку кожная краіна выдае свой том у сябе, на сваёй мове. Потым усе сем тамоў будуць выдадзены на рускай і англійскай мовах, і калі выданне будзе мець поспех — на іншых міжнародных мовах.

Адам МАЛЬДЗІС, пісьменнік, даследчык літаратуры, загадчык сектара Інстытута літаратуры АН БССР, стыпендыят ЮНЕСКО.

Мне даялася быць на ўстаноўчай канферэнцыі МАІРСК у Берліне. Трэба адзначыць, што мы на самым пачатку сутыкнуліся з супраціўленнем некаторых заходніх краін, прадстаўнікі якіх сцвярджалі, што ў такой арганізацыі няма патрэбы, бо існуе Камітэт славістаў. Але ж камітэт абмяжоўвае сваю дзейнасць філалагіяй, гісторыяй і этнаграфіяй. У лік гэтых традыцыйных для славістаў дысцыплін не ўваходзілі ні музыка, ні выяўленчае мастацтва, ні архітэктура, ні літаратура. Усё гэта аказалася па-за межамі вывучэння, шматлікія каштоўнасці славянскіх культур заставаліся невядомымі свету. Тым больш, што Камітэт славістаў разгортваў сваю дзейнасць, калі так можна сказаць, — у сябе дома, толькі ў славянскіх краінах. Такое становішча давала некаторым дзеячам на Захадзе «падставы» сцвярджаць, быццам славяне — варвары, у якіх нічога свайго няма. Але ж аб'ектыўная навука сведчыць аб моцным уплыве славянскай (у тым ліку і беларускай) культуры на развіццё культуры агульнаеўрапейскай. Гэтаму пытанню быў прысвечаны даклад «Беларуска-заходнееўрапейскія культурныя кантакты ў эпоху Асветніцтва», прачытаны на канферэнцыі 1976 года ў Берліне.

Добра памятаю «Круглы стол» у Кіеве ў 1979 годзе. Там агульную цікавасць выклікалі нашы даследаванні гістарычных традыцый беларускай літаратуры, погляд на беларускую літаратуру як полілінгвістычную.

Пры разглядзе беларускай літаратуры XVII—XVIII, а таксама і XIX стагоддзяў мы канстатуем, што дамінуючай мовай нашай літаратуры не заўжды была беларуская, як, дарэчы, і польская не заўжды — польская. Але гэта таксама традыцыі нашай культуры, і ігнараваць іх нельга. Бо інакш атрымаваецца, што некалькі стагоддзяў «народ безмольствавал» — такога быць не можа.

Гэту канцэпцыю падтрымалі чэхі і прадстаўнікі іншых, так званых малых славянскіх нацый. Тут падобная сітуацыя. У пэўныя перыяды чэшская літаратура стваралася на латыні і нямецкай мове, балгарская — на стараславянскай і нават турэцкай. Так што, як бачыце, нашы праблемы маюць не вузканациональны, а агульнаславянскі характар.

Апошняя канферэнцыя МАІРСК «Славянскія культуры і сусветны культурны працэс» праходзіла ў Мінску ў 1982 годзе. Сярод іншых на канферэнцыі быў і мой даклад — «Еўрапейскі кантэкст беларускага барока». У асноўным я абапіраўся на літаратурныя крыніцы, але таксама былі закрануты музыка, выяўленчае мастацтва і архітэктура. Варта прыгадаць Прыватанне Генеральнага дырэктара ЮНЕСКО М'Боу ўдзельнікам канферэнцыі, у якім ён адзначыў вялікі ўклад беларускага народа ў скарбніцу славянскай і сусветнай культуры.

ПЛЕННАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

САВЕЦКІХ І ЗАМЕЖНЫХ КІНЕМАТАГРАФІСТАЎ

СЁННЯ І ЗАЎТРА «САВІНФІЛЬМА»

ВЯЛІКІМ поспехам у гледачоў розных краін карыстаецца ў бягучым сезоне фільм «І на камях растуць дрэвы». Стужка, знятая вядомым маскоўскім рэжысёрам Станіславам Раскоцікім, з'яўляецца напрадукцыяй СССР і Нарвегіі. Гэта адна з многіх сумесных пастановак, ажыццёўленых у апошнія гады савецкімі і замежнымі кінематаграфістамі пад эгідай дзеючага ў Маскве Усесаюзнага аб'яднання «Савінфільм».

За 16 год існавання «Савінфільма» пры яго садзейнічанні знята больш за 120 ігравых стужак (а таксама многа фільмаў дакументальнага жанру), прычым каля 50 — толькі за апошнія 5—6 год. Усё больш краін жадаюць сёння здымаць кіно разам з Саветскім Саюзам, тут не толькі тыя, чый кінематограф робіць першыя крокі, але і такія буйныя кінадзяржавы, як Францыя, Італія, ЗША, Японія...

Пад эгідай «Савінфільма» працавалі многія выдатныя савецкія майстры — Сяргей Герасімаў, Раман Кармэн, Рыгор Чухрай, Сяргей Бандарчук, Юрый Озераў, такія буйныя замежныя кінематаграфісты, як Акіра Курасава і Хуан Антоніо Бардэм, Алэн Дэлон і Франка Нэра, Арнэла Муці і Сідней Ром. Самыя прэстыжныя ўзнагароды розных фестываляў атрымалі карціны, у цітрах якіх марка «Савінфільма»: «Невядомая вайна» (СССР — ЗША),

«Дэрсу Узала» («СССР — Японія»), «Дазнанне пілота Піркса» (СССР — Польшча), «Алі-баба і сорак разбойнікаў» (СССР — Індыя), «Чырвоныя званы» (СССР — Італія — Мексіка), «Леў Талстой» (СССР — ЧССР)...

Па словах галоўнага рэдактара «Савінфільма» Юрыя Авецікава, паспяхова развіваецца супрацоўніцтва савецкіх кінематаграфістаў з калегамі з сацыялістычных краін. З ужо закончаных работ можна назваць такія стужкі, як «Бітва за Маскву» (з ЧССР), «Берагі ў тумане» (з Балгарыяй), «Каардынаты смерці» (з В'етнамам), «Секунда на падзвіг» (з КНДР).

Вялікім поспехам у юных гледачоў карысталася савецка-польская карціна «Акадэмія пана Кляксы», якая выйшла на экраны два гады назад. Толькі што польскі рэжысёр Кшыштаф Градоўскі закончыў другую серыю стужкі — «Падарожжа пана Кляксы». З Польшчай здымаецца яшчэ адзін фільм — «Пераправа» (рэжысёр Віктар Тураў), у якім расказаецца аб падзеях вайны з фашызмам, аб партызанскай барацьбе.

Палітычную карціну «Небяспечная блізкасць» будуць ставіць на Рызскай кінастудыі рэжысёр з ГДР Гюнтэр Райш і вядомы амерыканскі рэжысёр, акцёр і спявак Дзін Райд. Кінематаграфісты шасці краін — Польшчы, Венгрыі, Балгарыі, ГДР, ЧССР і Савецкага Саюза — рыхтуюцца да здымкаў фільма «Вернымі застанёмся», сюжэтную канву якога складаюць лёсы некалькіх інтэрнацыяналістаў, прасочаныя ад грамадзянскай вайны ў Іспаніі да нашых дзён.

Як сказаў Юрыя Авецікаў, у рэдакцыйным партфелі «Савінфільма» нямала цікавых праектаў і прапаноў. Так, на студыі «Масфільм» мяркуецца работа над савецка-індыйскім фільмам «Індыйская нявеста»: сюжэт гэтага мюзікла навеяны матывам ўсходніх казак. Завяршаецца работа над сцэнарыем першага савецка-непальскага фільма «Тайна непальскай ступы» (аб тым, як былі спынены спробы разрабаваць нацыянальныя культурныя рэліквіі).

Завяршаецца падрыхтоўка да здымак двух савецка-чэхаславацкіх фільмаў: мюзі-

ла «Хлопчык з ногцік» і прыгодніцкай стужкі «Пабочным асобам уваход дазволена». Аб геніяльным шахматысце раскажа савецка-кубінская стужка «Капабланка паза тронам». Таксама падыходзіць к канцу падрыхтоўчы перыяд на карціне «Цяжка быць богам» (паводле вядомай аповесці братаў Стругацкіх) — рэжысёр з ФРГ Пітэр Фляйшман здымае гэты фантастычны фільм з дапамогай кіеўскай студыі імя Даўжэнка. Савецка-шведскі фільм «Міа, мой Міа» (па аднайменнай казцы Астрыд Ліндгрэн) збіраецца здымаць вядомы маскоўскі рэжысёр Уладзімір Грамацікаў.

З самых апошніх праектаў Юрыя Авецікаў адзначыў савецка-японскі фільм «Жывая вакцына», які будзе ставіць масквіч Аляксандр Міта, і экранізацыю рамана Віктара Гюго «93-ці год», думку аб якой ужо некалькі год выношвае французскі рэжысёр Крысціян-Жак. Ёсць і іншыя прапановы — ад кінематаграфістаў Вялікабрытаніі, Грэцыі, Іспаніі, Канады, Гвінэі...

Галоўны рэдактар «Савінфільма» асобна адзначыў рэ-

альную магчымасць расшырэння супрацоўніцтва з кінематаграфістамі ЗША. Ужо ёсць некалькі праектаў — гэта і фільм Мікіты Міхалкова пра рускага пісьменніка-класіка XIX стагоддзя Аляксандра Грыбаедава, і экранізацыя папулярнага рамана Юрыя Бондарова «Выбар» (у пастаноўцы Уладзіміра Наумава), і вытворчы ўдзел «Савінфільма» ў здымках амерыканскай стужкі «Па-за часам». Абмяркоўваюцца і іншыя праекты, сярод іх, напрыклад, карціна пра славетную амерыканскую дзяўчынку Саманту Сміт.

«Як бачыце, — сказаў Юрыя Авецікаў, — супрацоўніцтва ў галіне кіно мае многа шансаў развівацца паспяхова: мы ведаем адзін аднаго, набыты вялікі вопыт сумеснай работы, у нас ёсць мноства пунктаў сутыкнення і актуальных пытаннях, хваляючых чалавецтва. Прыклад плённага супрацоўніцтва па такой складанай у паставачным і іншых адносінах карціне, як «Пётр Вялікі» (з ЗША), паказаў вялікія магчымасці савецкай кінаіндустрыі, пацвердзіў гатоўнасць савецкага боку ўдзельнічаць у міжнародным раздзяленні працы ў сусветным кінапрацэсе. Мы спадзяемся, што Жэнеўская сустрэча лідэраў СССР і ЗША будзе садзейнічаць усебаковаму развіццю дыялогу паміж рознымі краінамі

Сяргей АУДЗЕЕНКА.

Гаспадарамі тэатраў, Палацаў культуры і шматлікіх канцэртных залаў стала ў дні зімовых каникулаў дзятва. Сотні святочных прадстаўленняў падрыхтавалі для іх артысты мінскіх тэатраў. НА ЗДЫМКАХ: сцэна з тэлеспектакля «Ці выклікалі Дзедка Мароза!», які падрыхтавала да Новага года Беларускае тэлебачанне; выступавы дзіцячы танцавальны калектыв Дома піянераў і школьнікаў Фрунзенскага раёна горада Мінска. Фота У. ШУБЫ і А. ГУРЧАНКОВА.

СПАДЧЫНА

Сучасная сялянская сядзіба з дабротнымі пабудовамі здаецца нам звыклай. Сёння на прасторным двары стаіць хата, мураваныя гаспадарчыя збудаванні, гараж... Усё абнесена нізкім пафарбаваным плотам, які выконвае хутчэй ролю дэкаратыўнага аздаблення, чым агароджы. Такім сялянскі двор стаў зараз. У мінулым ён выглядаў зусім інакш. Пабудовы не стаялі так свабодна, а туліліся адна да адной. Як гарадскому, так і сельскаму будаўніцтву ў мінулым былі ўласцівыя абарончыя рысы. Таму надворныя збудаванні сялянскага двара ставілі кругам.

Але не толькі сацыяльна-гістарычныя ўмовы вызначалі вясковую архітэктурную. Важную ролю адыгрываў клімат. У паласе сярэднярускай раўніны двор рабілі не толькі замкнёным, але і стараліся тую яго частку, дзе размешчаны жыллё і хлявы для жывёлы, накрыць агульнай страхой. Так зручней узімку выходзіць з хаты ў хлеў. ды і жывёле цяплей. На рускай Поўначы сялянскі двор — гэта цалкам крыты комплекс. Яго тут называюць дом-двор, альбо «харомы».

Ва ўмовах суровых зім са снежнымі заносамі і паводкамі ўвесну, склаўся своеасаблівы тып жылля на ўзнятай над зямлёй зрубавай аснове, якую і выкарыстоўвалі для гаспадарчых патрэб. У сярэдняй паласе і ў паўднёвых раёнах Усходняй Еўропы бытавала жыллё так звананага наземнага тыпу з глінабітнай альбо дашчатай падлогай. Выключэнне — некалькіх забалочаных раёнаў (у прыватнасці, Палессе), дзе існавалі хаты на пільях.

ВЯНОЧНЫЯ ДВАРЫ

Сялянскі двор у мінулым складаўся з шэрагу разнастайных пабудов. У адных захоўвалі найбольш каштоўную маёмасць (адзенне, прадукты, збожжа) і ставілі побач з хатай ці насупраць яе (клеці, свіраны, жорнаўня, рыўня). Гэта частка сядзібы называлася чыстым дваром. Далей ішлі хлявы, колькасць якіх ва ўмовах натуральнай гаспадаркі была досыць вялікая. Тут былі і стайні для коней, і хлявы для валоў і кароў, аўчарня, мноства хлевушкоў і загародак для дробнай жывёлы і птушкі — гаспадарчы двор, дзяннік. Пабудовы абедзвюх частак злучалі паміж сабой паветкамі, дзе складалі дровы, а таксама ставілі калёсы, вазкі, сані, саху, барану, варштат (вазоўня, дрыўотня). З боку вуліцы звычайна ставілася высокая брама, накрываная двухсхільнай паветкай. Вароты вялі з дзянніка на прыгуменне. Іх не абавязкова бу-

давалі. Часта, каб вывезці з двара гной, проста вынімалі з шулаў бяравенні ў дваровай паветцы.

Замкнёныя ў плане (вяночныя) двары, на думку археолагаў, пачалі фарміравацца ў Беларусі ў жалезным веку. Знойдзены рэшткі жылых і гаспадарчых пабудов таго часу, якія стаялі кругам. Такія двары былі распаўсюджаны на беларускім Падняпроўі і Паазер'і. Яны блізкія да дваровай забудовы сярэднярускай паласы. У вяночных сядзібах Паазер'я заўважаюцца рысы крытага двара. Хлявы ставілі ўздоўж жылых пабудов, накрываліся адзінай страхой. У такім выпадку ўскладнялася роля сяней. З іх можна было трапіць у хату, камору, клець, а таксама ў хлявы. Праз сені праганялі і жывёлу. Часцей жылыя пабудовы займалі дэяметрыянае становішча: з аднаго боку чысты двор, з другога — гаспадарчы.

На Падняпроўі чысты двор архітэктурна не выдзяляўся. Часта невялічкія пабудовы (клеці, стопкі) рубілі пад агульнай паветкай.

Вяночныя двары адпавядалі паселішчам, якія не мелі арганізаванай забудовы. Сядзібы былі раскіданы на не звязаных паміж сабой надзелах. Зямельная рэформа 1557 года «Устава на валокі» ўпарадкавала забудову вёсак. Паселішча мела агульны надзел, які дзяліўся на палосы (валокі). Гэта спрыяла распаўсюджанню лінейнай (пагоннай) забудовы. Але ў рэгіёнах свайго існавання вяночныя двары прыстасаваліся нават да жорсткіх валочных умоў. Двары шчыльна ставіліся ўздоўж вуліцы, трапіць у вёску можна было толькі праз брамы на ўездзе і выездзе.

Кампактнасць, зручнасць, функцыянальная сувязь пабудов абумовілі працяглае жыццё вяночных сядзіб. На Падняпроўі і дагэтуль імкнучца будаваць двары вячком. Аднак у наш час ва ўмовах калектыўнага гаспадарання многія будынкі сталі непатрэбнымі, зменшылася іх колькасць. Таму ўяўленне аб валочнай забудове, як унікальнай старонцы народнага дойлідства, могуць даць помнікі, што захаваліся — двары з вёсак Болева Дубровенскага і Бравава Слабада Чавускага раёнаў, якія мяркуюцца перавезці ў музей пад адкрытым небам.

Аляксандр ЛАКАТКО, архітэктар.

НА ЗДЫМКУ: вяночны двор вёскі Бравава Слабада Чавускага раёна Магілёўскай вобласці. Малюнак аўтара.

СПОРТ

Федэрацыя спартыўных журналістаў БССР і рэдакцыя газеты «Фізікультурнік Беларускай ССР» дваццаць сем разоў правялі пераднавагодні конкурс «Дзесяць лепшых спартсменаў Беларускай ССР». Актыўны ўдзел у гэтым конкурсе прынялі шматлікія аматары спорту нашай рэспублікі і краіны.

Упершыню спартсменам нумар адзін названы заслужаны майстар спорту СССР, чэмпіён і рэкардсмен свету канькабеца Ігар Жалізоўскі. Яго імя названа таксама ў дзесяці лепшых спартсменаў краіны.

Некалькі звестак з біяграфіі Ігара Жалізоўскага. Нарадзіўся ён у невялікім беларускім горадзе Орша. Тут ён і пачаў сур'ёзна займацца бегам на каньках. Ужо ў пятнаццаці гадоў стаў сярэбраным прызёрам юнацкага першынства краіны. У васемнаццаці — заняў другое месца на юніёрскім чэмпіянаце свету.

Імклівы ўзлёт да вяршынь спартыўнай славы, на жаль, зацягнуўся на некалькі гадоў з-за траўмаў. Але ўпарта спартсмен змог пераадолець цяжкасці і зноў стаў паказваць выдатныя вынікі на бегавых дарожках.

Летась на першынстве свету на спрынтарскаму мнагабор'ю стаў чэмпіёнам свету сярод дарослых.

Ігар Жалізоўскі пачаў удача і сёлетні сезон: пераканаўчая перамога на матчы ГДР — СССР, стаў першым на буйных міжнародных спаборніцтвах у Заходнім Берліне, устанавіў сусветны рэкорд на дыстанцыі 500 метраў — 36,49 секунды ў першынстве краіны на катку Медэа.

Услед за Ігарам Жалізоўскім у спісе дзесяці лепшых спартсменаў Беларусі пераможцы конкурсу размясціліся згодна набраным ачкам так: Анатоль Гантварг — міжнародны шашкі, Юрый Балабанаў — спартыўная гімнастыка, Ігар Сумнікаў — веласпедны спорт. Аляксандр Васільеў — лёгкае атлетыка, Георгій Калнаотчанка — лёгкае атлетыка, Віталь Пясняк — барацьба дзюдо, Равіля Аглытдзінава — лёгкае атлетыка, Алена Марфель — стрэльба з лука, Анжэла Стасюлевіч — скачкі ў ваду.

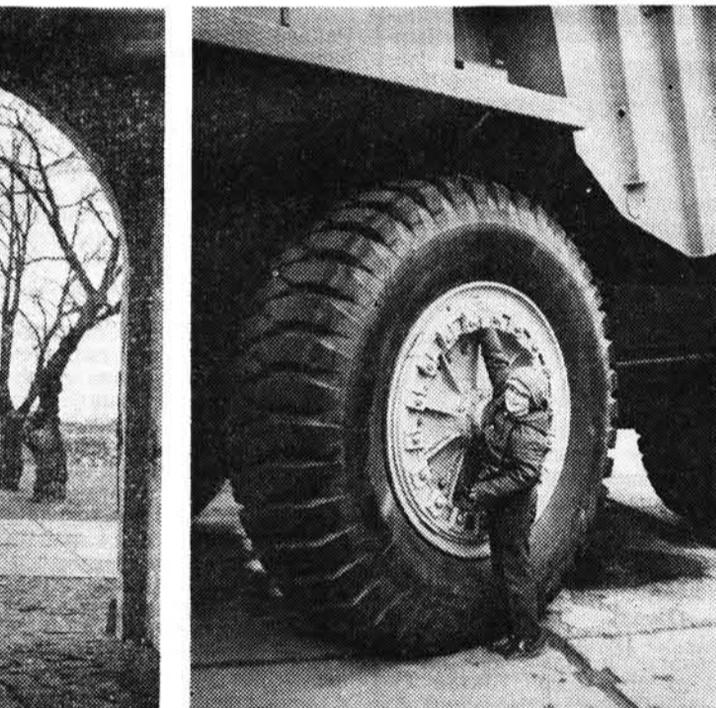
На права ўвайсці ў дзесятку лепшых прэтэндавала сорок сем чалавек. Кожны з іх дастойна абараняў гонар савецкага спорту, станавіўся летас чэмпіёнам ці прызёрам першынстваў свету, Еўропы, краіны, быў у ліку пераможцаў буйных міжнародных турніраў і матчаў вух сустрэч.

ВАЧАМІ ЮНЫХ ФОТААМАТАРАЎ

Рэспубліканскі Палац піянераў і школьнікаў ужо даўно стаў галоўным цэнтрам па арганізацыі вольнага часу дзяцей. Вольныя педагогі-метадысты, кіраўнікі па розных галінах самадзейнай мастацкай і навукова-тэхнічнай творчасці не толькі вядуць заняткі ў шматлікіх гуртках, секцыях, клубах па інтарэсах, але і даюць парады, кансультуюць іншыя Дамы піянераў як у Мінску, так і ў аддаленых раёнах рэспублікі, нават у вёсках. У самім жа Палацы ёсць магчымасць задаволіць самыя шырокія інтарэсы хлопчыкаў і дзяўчынак: тут знойдзецца заняткі для аматараў музыкі, тэатра, харэаграфіі, фальклору, выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, тэхнічнага мадэліравання. Сярод любімых і папулярных гурток фотааматараў. У ім пе-

дагогі вучаць дзяцей не толькі карыстацца фотаапаратурай, але даюць урокі мастацкага бачання свету, развіваюць закладзены амаль у кожным творчы

пачатак. Наколькі гэта атрымліваецца паспяхова, нашы чытачы могуць пераканацца, паглядзеўшы фотаработы юных гурткоўцаў.

НА ЗДЫМКАХ: К. ЛІПЕНЬ, Брэсцкая крэпасць-герой; Г. БАБКІН. Трэба падрастці; Т. ГРЫБ. Салют; Д. НАСОВІЧ. Побач з поні.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 14